

Niet meer doen!

Een onderzoek naar de
INDIGO-afdoening

A. van Wijk, S. Dickie, J. van Esseveldt

NIET MEER DOEN!

Een onderzoek naar de INDIGO-afdoening

A. van Wijk

S. Dickie

J. van Esseveldt

Met dank aan T. van Ham

Bureau **Beke**

In opdracht van: het programma Politie en Wetenschap van de Politieonderwijsraad

Meer informatie over deze en andere uitgaven kunt u verkrijgen bij:

Sdu Klantenservice
Postbus 20025
2500 EA Den Haag
tel.: (070) 378 98 80
website: www.sdu.nl

Omslagontwerp: Joris Clappers | Elgersma Reclame en Media
Foto omslag: Beeldrechten: Rights Managed. Bron: EyeEm GmbH

ISBN: 9789012405188
NUR: 600

© 2019 Sdu Uitgevers, Den Haag; Politie & Wetenschap, Den Haag; Bureau Beke, Arnhem

Alle rechten voorbehouden. Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich te wenden tot de Stichting PRO, Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp www.cedar.nl/pro Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave ten behoeve van commerciële doeleinden dient men zich te wenden tot de uitgever.

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, kan voor de aanwezigheid van eventuele (druk)fouten en onvolledigheden niet worden ingestaan en aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever deswege geen aansprakelijkheid voor de gevolgen van eventueel voorkomende fouten en onvolledigheden. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
1 Inleiding	9
2 Onderzoeksopzet	13
2.1 Literatuurstudie	13
2.2 Dossieronderzoek	13
2.3 Interviews	15
2.4 Reflectie	16
3 Literatuuroverzicht kinderpornoplegers	17
3.1 Demografische kenmerken	17
3.2 Slachtofferschap en criminele historie	18
3.3 Sociale en psychische problematiek	18
3.4 Recidive en risicofactoren	19
3.5 Classificaties	20
3.6 Behandeling	21
4 Kenmerken en achtergronden	25
4.1 Demografie	25
4.2 Kindertijdervaringen en psychosociale problematiek	27
4.3 Persoonlijkheidsproblematiek en psychopathologie	29
4.4 Respondenten aan het woord	31
5 Criminaliteitspatronen	35
5.1 Algemene gegevens	35
5.2 Criminele historie	37
5.3 Recidive	38
5.4 Samenhang tussen variabelen	41
6 INDIGO-afdoening in de praktijk	43
6.1 Context en inclusiecriteria	43
6.2 Werkwijze en aantal zaken	45
6.3 Behandeling	49
6.4 Rol van de Reclassering	52

6.5	Resultaten van de INDIGO-afdoening	54
6.6	Kinderpornoplegers over de INDIGO-afdoening	55
7	Conclusies en aanbevelingen	59
7.1	Kenmerken en achtergronden	59
7.2	Criminaliteitspatronen	60
7.3	INDIGO in de praktijk	62
	Literatuur	65
	Bijlage 1 – Survivalanalyses	69
	Bijlage 2 – HOMALS-analyse	71
	Bijlage 3 – Stop-it-Now folder	73
	Leden Redactieraad Programma Politie & Wetenschap	75
	Uitgaven in de reeks Politiekunde	77

Voorwoord

De aanvrager van het onderzoek, Ben van Mierlo van het Landelijk Programma Zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme, heeft in 2016 de vraag naar de werking en effecten van de INDIGO-afdoening bij Bureau Beke neergelegd. Dat heeft geresulteerd in een voorstel voor Politie & Wetenschap dat het onderzoek heeft gefinancierd. Voor u ligt het eindresultaat van een voor Nederlandse begrippen uniek project, waarin een grote groep kinderpornoplegers is gevolgd in de tijd en vergeleken met een controlegroep. Verschillende mensen hebben een belangrijke rol gehad in het onderzoek. Allereerst is dat de medewerker van Bureau Management Informatie (Staf/Korpsleiding) voor het samenstellen van de databestanden met politieregistraties en Fact Factory (Parket-Generaal) voor het samenstellen van de controlegroep. Amanda de Haan van de Nationale Politie wordt bedankt voor haar hulp bij het vinden van respondenten binnen de politie. Marleen Wiersum-Hartman, Peter Groenendaal, Ria Slijkhuis en Martine Stegink van de Reclassering zijn we erkentelijk voor de toegang tot de dossiers en de bemiddeling naar enkele cliënten, alsook de Waag. De leden van de leescommissie zijn we dank verschuldigd voor hun nuttige suggesties bij de conceptversie van deze rapportage: Catrien Bijleveld, Ben van Mierlo, Jules Mulder, Adriaan Rottenberg, Annet Kramer, Irene Verheij en Martine Stegink.

Tot slot danken we de respondenten voor hun – soms openhartige – verhaal en Politie & Wetenschap voor hun geduld.

Anton Wijk, Sylvia Dickie en Juno van Esseveldt
Arnhem, oktober 2019

1 Inleiding

Kinderpornografische afbeeldingen zijn een mondiaal probleem. In Nederland is kinderporno strafbaar gesteld in artikel 240b Wetboek van Strafrecht (WvSr). Het gaat hierbij kort gezegd om afbeeldingen of films waarop seksuele gedragingen van minderjarigen te zien zijn. In Nederland is de leeftijdsgrens op achttien jaar gesteld. Taylor en Quayle (2003) onderscheiden negen categorieën kinderporno, gerangschikt naar ernst. De eerste categorie omvat niet-erotisch, niet geseksualiseerd materiaal van kinderen in ondergoed of zwemkleding. De ernstigste categorie betreft sadistisch beeldmateriaal van kinderen die tijdens de seksuele handelingen worden geslagen, vastgebonden of seks hebben met een dier.¹ De omvang van het probleem – in termen van aantallen afbeeldingen, slachtoffers en plegers – is moeilijk in te schatten.

Het aantal meldingen van online kinderporno en -misbruik bij de politie is daarentegen fors gestegen: van ongeveer 3.000 in 2014 naar bijna 18.000 vorig jaar.² De politie verwacht voor 2018 een aantal van 30.000 meldingen.³ Deze toename is grotendeels toe te schrijven aan bedrijven als Google, Microsoft en Facebook die volgens de Amerikaanse wet verplicht zijn melding te maken van mogelijk kinderpornografisch beeldmateriaal. Deze meldingen komen binnen bij het Amerikaanse National Center for Missing and Exploited Children (NCMEC). Deze organisatie stuurt de melding vervolgens door naar de politie in het land waar het plaatje is geüpload of gedownload.⁴ In hoeverre het genoemde aantal meldingen uniek is voor Nederland, is moeilijk te zeggen. Wel is duidelijk dat Nederland wereldwijd een sleutelrol speelt in het fenomeen kinderporno, vanwege de goede digitale infrastructuur. Onderzoek van de Britse Internet Watch Foundation laat zien dat van alle kinderpornolinks 37 procent wordt gehost op Nederlandse servers (IWF, 2017). In het Nationaal Dreigingsbeeld 2018-2021 is het onderwerp gekwalificeerd als 'dreiging'. De basis voor deze typering is onder meer de forse toename van meldingen die bij de politie binnenkomen en de daarbij te verwachten maatschappelijke effecten die het gevolg kunnen zijn van grootschalige vormen

- 1 Voor de volledigheid: niet alle categorieën, met name de lichte, zijn strafbaar volgens de Nederlandse regelgeving.
- 2 Brief van de minister van Justitie & Veiligheid aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Hernieuwde aanpak online seksueel kindermisbruik, kinderporno, februari 2018.
- 3 Bron: www.politie.nl/nieuws/2018/november/22/00-digitaal-bewustzijn-zedenteams-toegenomen.html.
- 4 In Nederland doet de Landelijke Eenheid van de politie verder onderzoek naar de meldingen en zet deze eventueel door naar een TBKK (team bestrijding kinderporno en kinderseksstoerisme) binnen een van de eenheden.

van seksueel kindermisbruik.⁵ De bestrijding van het kinderpornoprobleem vergt het uiterste van overheden, ook van de Nederlandse.

De bestrijding van kinderpornografie en kinderseksstoerisme behoort al sinds 2012 tot de speerpunten van de Nationale Politie en is een van de vijf korpsprioriteiten binnen de gemeenschappelijke Veiligheidsagenda. In 2012 is de capaciteit bij de politie om kinderpornozaken op te pakken verdubbeld naar 150 fte's. Desondanks blijft het aanbod aan zaken groot en moet de politie afgewogen keuzes maken over welke zaken wel en welke niet worden opgepakt. In Rotterdam heeft het OM, in samenwerking met de politie, de Reclassering⁶ en een forensisch behandelinstituut, in 2011 het Initiatief Niets Doen Is Geen Optie (INDIGO) ontwikkeld. De werkwijze is inmiddels binnen alle kinderpornoafdelingen geïmplementeerd en maakt sinds 2012 onderdeel uit van de standaard afdoeningen van kinderpornomeldingen en -onderzoeken.

Het uitgangspunt is dat bij overtreding van artikel 240b WvSr (kinderporno) altijd een reactie vanuit de politie en het OM volgt. Die reactie kan binnen het strafrecht geschieden, waarbij de verdachte ter terechtzitting moet verschijnen. Daarnaast kan de officier van justitie onder bepaalde voorwaarden tot een INDIGO-afdoening besluiten op basis van de informatie die de politie aanlevert over de verdachte. Juridisch gesproken is dan sprake van een voorwaardelijk sepot. De politie doet in zo'n geval geen uitgebreid strafrechtelijk onderzoek.⁷ Het doel van INDIGO is tweeledig: het voorkomen van recidive enerzijds en anderzijds het besparen van kostbare opsporingscapaciteit en de snelle afdoening van de zaak. Een voordeel voor de verdachten is dat ze niet voor de rechter hoeven te verschijnen en dat ze minder lang in onzekerheid verkeren over de afdoening van de zaak.

De voorwaarden voor INDIGO zijn:

- een verdachte die *first offender* is en
- de afwezigheid van een beroep of hobby waarbij de verdachte mogelijk risicovol contact met kinderen kan hebben en
- het beperkt bezit/verspreiden (waaronder ook begrepen zich toegang verschaffen tot, aanbieden en verwerven) van kinderporno of indien slechts een beperkte noodzaak bestaat tot voorbereidend (digitaal of gedragskundig) onderzoek of een onderzoek ter terechtzitting,

5 Voornoemde aantallen zijn fors, maar vermoedelijk nog steeds het topje van de ijsberg. Het gaat immers om bekend geworden feiten. Uit diverse onderzoeken blijkt een relatief groot deel van de mannelijke bevolking (2,2%) naar kinderporno te kijken (Dombert et al., 2016).

6 In Nederland worden voor volwassenen de reclasseringstaken uitgevoerd door drie reclasseringsorganisaties: Reclassering Nederland (RN), Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG) en Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering (LJ&R).

7 Ook in gevallen waarin wel een uitgebreid onderzoek is gedaan waarbij het resultaat daarvan aan de criteria voor toepassing van INDIGO voldoet kan INDIGO worden toegepast. In een dergelijk geval wordt de zaak ook als INDIGO geregistreerd. Dit kan ook als er een doorzoeking met de RC is geweest, waarbij de zaak na onderzoek uiteindelijk aan de criteria voor INDIGO voldoet.

- of waarin sprake is van onderzoeksgegevens en initiële verdenking van een dusdanige ouderdom dat de te verwachten straf of maatregel die zou volgen op een gerechtelijke afdoening ook verkregen kan worden binnen de INDIGO-afdoening. Leidend binnen de afweging van deze criteria is de vraag of het gewenst en noodzakelijk is dat een volledig onderzoek (naar de feiten en omstandigheden van het delict en de persoon van de verdachte) wordt uitgevoerd en de verdachte zich tegenover een strafrechter dient te verantwoorden.⁸

De INDIGO-afdoening kan worden aangeboden wanneer er bijvoorbeeld bij de politie een melding binnen is gekomen dat er vanaf een bepaald IP-adres kinderporno is gedownload en/of verspreid van dermate beperkte aard dat strafrechtelijke vervolging niet nodig is. Er moet echter wel een signaal worden afgegeven aan de verdachte. De gegevensdragers van de verdachte worden in beslag genomen en aan de verdachte wordt, namens de officier van justitie, het aanbod gedaan om strafrechtelijke vervolging te voorkomen. Deze voorwaarde houdt in dat de verdachte onder toezicht van de Reclassering komt en daarnaast (meestal) in behandeling gaat bij een forensisch ambulante instelling. Deze ambulante behandeling duurt doorgaans twee jaar. Onttrekking aan de behandeling of aan het toezicht van de Reclassering betekent strafvervolging.

Afdoeningswijze INDIGO

Alle verdachten worden onaangekondigd thuis bezocht en alle digitale middelen en voorwerpen waarop kinderporno voorkomt of waarmee de strafbare feiten zijn gepleegd, worden in beslag genomen. Afhankelijk van de persoon van de verdachte en de mogelijkheden die de adviserende Reclassering en/of GGZ-instelling zien, kunnen bijzondere voorwaarden worden opgelegd met een proeftijd van twee tot drie jaar. De bijzondere voorwaarden zullen in de regel gedragsbeïnvloedende of op zorg gerichte voorwaarden betreffen in de vorm van psychosociale behandeling bij een GGZ-instelling, alsook toezicht door de Reclassering, (periodieke huisbezoeken inbegrepen) en een gedragsaanwijzing met betrekking tot internetgedrag. De officier van justitie verwerkt deze voorwaarden in een kennisgeving van voorwaardelijke niet verdere vervolging die aan verdachte wordt uitgereikt.

Altijd blijft het voorbehoud gelden dat de officier van justitie alsnog kan besluiten de verdachte voor de rechter te brengen, wanneer hij de gestelde voorwaarden niet nakomt of uit het toezicht door de Reclassering, uit de doorzoeking, het in beslag genomen materiaal of andere omstandigheden, andere en/of zwaardere strafbare feiten blijken.⁹

8 Bron: <https://www.om.nl/organisatie/beleidsregels/overzicht-0/index/@96125/richtlijn-26/>.

9 <https://www.om.nl/organisatie/beleidsregels/overzicht-0/index/@96125/richtlijn-26/>.

De politie geeft aan behoefte te hebben aan onderzoek naar de mate waarin de doelen van INDIGO worden bereikt. Verder heeft zij behoefte aan inzicht in de selectieprocedure van de INDIGO-kandidaten en kennis over de impact van de afdoening op de kinderpornoplegers. Tot slot wil de politie kennis verkrijgen over hoe in de politietijdspraktijk wordt omgegaan met de INDIGO-afdoening.

Doel van het onderzoek is vast te stellen wat de effecten (o.a. in termen van recidive) en (praktische) werking zijn van de INDIGO-afdoening. Om aan de behoeften van de politie en de doelen van het onderzoek te kunnen voldoen, zijn drie onderzoeksvragen opgesteld. Deze luiden als volgt:

1. Wat zijn de kenmerken en achtergronden van de personen die een INDIGO-afdoening opgelegd hebben gekregen en van de groep kinderpornoplegers¹⁰ die een controlegroep vormt?
2. Welke criminaliteitspatronen, in termen van criminele historie en recidive, zijn bij de INDIGO-groep en de controlegroep te identificeren?
3. Hoe is het INDIGO-proces geregeld in de politie-eenheden c.q. welke criteria en afwegingen worden er in de praktijk gemaakt om te kiezen voor de INDIGO-afdoening en welke rol hebben andere instanties daarin?

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk (2) komt de wijze waarop het onderzoek is opgezet en uitgevoerd aan de orde. Daarna volgt in hoofdstuk 3 een korte beschrijving van wat er bekend is over kinderpornoplegers in de literatuur. In de hoofdstukken erna komen de kenmerken en achtergronden aan de orde zoals die blijken uit het dossieronderzoek en de interviews (hoofdstuk 4) en de criminaliteitspatronen op basis van de politiecijfers (hoofdstuk 5). In het hoofdstuk erna wordt ingegaan op de praktijk van de INDIGO-afdoening en de rol die de diverse instanties naast de politie daarin hebben (hoofdstuk 6). Het rapport besluit met de conclusies (hoofdstuk 7).

10 Omwille van de leesbaarheid wordt er in dit rapport gesproken over 'kinderpornoplegers'. De term kinderpornoplegers is een wat gebrekkige vertaling van de term child pornography offenders die veel in Angelsaksische literatuur wordt gebruikt. Het kan hierbij gaan om downloaden en/of verspreiden.

2 Onderzoeksopzet

Aan het onderzoek is vorm en inhoud gegeven met verschillende onderzoeksmethodieken. Allereerst is een literatuurstudie verricht (§ 2.1). Verder is er een omvangrijk dossieronderzoek uitgevoerd bij de politie en Reclassering (§ 2.2). Ten derde zijn interviews gehouden met politie, OM, behandelaars, Reclassering en een aantal INDIGO-cliënten (§ 2.3). De genoemde onderdelen worden hieronder nader uitgewerkt, gevolgd door een reflectie op de onderzoeksmethodiek (§ 2.4).

2.1 Literatuurstudie

De literatuurstudie is erop gericht om inzicht te verkrijgen in: 1) de belangrijkste kenmerken en achtergronden van kinderpornoplegers, 2) de mate van recidive van kinderpornoplegers (algemeen en specifiek en waar mogelijk naar de ernst van het delictgedrag. Voor de (internationale) wetenschappelijke literatuur hebben we over de periode 2011-2018 in databases voor academische tijdschriften gezocht. Ook is de sneeuwbaltechniek toegepast door in de literatuurlijsten van gevonden artikelen verder te zoeken naar andere mogelijk relevante onderzoeken. De literatuurstudie geeft inzicht in de belangrijkste kenmerken en achtergronden van daders en de mate waarin (verschillende typen) kinderpornoplegers recidiveren.

2.2 Dossieronderzoek

De politie houdt vanaf 2012 landelijk bij hoeveel INDIGO-afdoeningen er zijn opgelegd. Het overzicht bevat onder meer de personalia van de verdachten en bijbehorende BVH-nummers waardoor we gericht konden zoeken in de verschillende registratiesystemen (zie verderop). Hieronder staat een overzicht van het aantal bij de politie geregistreerde INDIGO-zaken. Over de afname van het aantal zaken volgt in hoofdstuk 6 meer informatie.

Tabel 2.1 – INDIGO-afdoeningen 2012-2018

Jaar	n	Jaar	n
2012	59	2016	40
2013	79	2017	37
2014	65	2018	28
2015	37		

Bij de selectie van de onderzoeksgroep was het van belang om een zo ‘oud’ mogelijke groep te nemen (in dit geval 2012), zodat de periode waarbinnen eventuele recidive kan worden vastgesteld langer is en de bevindingen in wetenschappelijk opzicht meer power krijgen. Daarbij komt dat de behandeling doorgaans twee jaar duurt. Vanwege de te verwachten lage recidive is, naast de groep uit 2012, ook de groep uit het jaar 2013 meegenomen in het onderzoek.¹¹ Een grotere onderzoekspopulatie heeft meer mogelijkheden voor analyses. Niet alle kinderpornoplegers uit de INDIGO-groep (n=138) konden in de systemen van de politie worden teruggevonden. De reden hiervoor is onduidelijk.¹² Er is informatie beschikbaar over in totaal 118 kinderpornoplegers uit de INDIGO-groep.

Om de resultaten met betrekking tot de criminele historie en recidive van primair de INDIGO-groep beter te kunnen duiden, is een controlegroep samengesteld. Dat is als volgt gedaan. Aan het OM¹³ is gevraagd om een overzicht te leveren van willekeurige personen die in 2012 en 2013 voor de rechter zijn geweest in verband met overtreding van het kinderporno-artikel (240b WvSr) en daarvoor een geheel of gedeeltelijk voorwaardelijke straf hebben gekregen in combinatie met reclasseringstoezicht en behandeling bij een forensische GGZ-instelling.¹⁴ Door de controlegroep op deze manier samen te stellen, is getracht de groep zo vergelijkbaar mogelijk te maken aan de INDIGO-groep, met als verschil dat de INDIGO-groep niet voor de rechter is verschenen. De controlegroep 2012-2013 bestaat uit 198 kinderpornoplegers; hieruit zijn er 106 geselecteerd (at random).¹⁵

Systeemanalyse

De politiesystemen (BVH en HKS) zijn geraadpleegd om de kenmerken van de verdachten en het delict op te zoeken. Het betreft:

- leeftijd;
- geslacht;
- criminele historie;
- informatie over indexdelict (aard, omvang, datum, etc.);
- recidive;
- andere kenmerken en achtergronden, voor zover geregistreerd.

11 In 2013 zijn de criteria voor INDIGO gewijzigd en is daarmee het criterium dat inhoudt dat INDIGO kan worden toegepast omdat de zaak oud is (‘ouderdomscriterium’) komen te vervallen. Hiermee is in het onderzoek geen rekening gehouden.

12 De oorzaak zou kunnen zijn dat de INDIGO-brief is toegepast. Sinds 2013 is de INDIGO-brief vervallen en valt deze afdoeningswijze niet meer onder de INDIGO-afdoening.

13 Met dank aan Fact Factory voor de selectie van de controlegroep.

14 Er is ook gekeken naar de vrijheidsstraf die kinderpornoplegers in de controlegroep kregen opgelegd: ruim de helft kreeg een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf, in driekwart van die gevallen gaat het om een vrijheidsstraf van minder dan een half jaar. Slechts 7 procent van de kinderpornoplegers uit de controlegroep kreeg een langdurige vrijheidsstraf opgelegd (meer dan twee jaar). Gezien deze cijfers is er in de recidive analyses niet gecorrigeerd voor een (mogelijke) vrijheidsstraf. Overigens kunnen de feiten eerder dan 2012 en 2013 zijn gepleegd.

15 De reden om niet de gehele controlegroep te onderzoeken heeft met de daarvoor benodigde tijdsinvestering te maken.

Voorts zijn de dossiers van de geselecteerde kinderpornoplegers (onderzoeksgroep en controlegroep) bekeken bij de drie reclasseringsorganisaties (3RO)¹⁶, die toezicht houden op de behandeling. Het gaat hierbij om informatie over:

- functioneren op de diverse leefgebieden;¹⁷
- risicoschatting recidive;¹⁸
- behandelverloop (onder meer uitval en motivatie).

Overigens kon niet van alle personen uit de INDIGO-groep en de controlegroep informatie bij de politie en Reclassering worden teruggevonden. De aantallen in de beschrijving van de resultaten wisselen om die reden. Over sommige thema's, zoals gezin van herkomst en IQ, was vrijwel geen informatie te vinden.

2.3 Interviews

In het onderzoek zijn tevens interviews gehouden, te weten met de kinderpornoplegers met een INDIGO-afdoening zelf en de vertegenwoordigers van de betrokken instanties. In totaal gaat het om 28 interviews.

Kinderpornoplegers met INDIGO-afdoening

Met vijf kinderpornoplegers met een INDIGO-afdoening is een interview gehouden. Met hen is gesproken over achterliggende oorzaken voor het downloaden van kinderporno, modus operandi, de impact van de afdoening op hun persoonlijke leven en omgeving, het behandeltraject en reclasseringstoezicht. Gezien het geringe aantal interviews zijn de verhalen van de downloaders als illustratief aan te merken en hebben geen representatieve pretentie.

Behandelaars en Reclasseringsmedewerkers

Vier behandelaars van drie verschillende instanties zijn geïnterviewd met als doel na te gaan of de selectie van de verdachten aansluit bij het (beoogde) lage risicoprofiel. Daarnaast is ingegaan op de vraag in hoeverre de personen gemotiveerd zijn, hoeveel er voortijdig uitvallen en om welke redenen zij uitvallen.

Met vijf medewerkers van de Reclassering (toezichthouders) is gesproken over de werkwijze in relatie tot het toezicht en de samenwerking met politie, behandelaars en OM.

Politie en OM

Met elf kinderpornoteamleden (rechercheurs en teamleiders), uit zes verschillende eenheden, is uitgebreid ingegaan op de praktijk van de INDIGO-afdoening. Hierbij is gevraagd naar het moment van het detecteren van de verdachte, de inbeslagname van

16 Het gaat om de volgende drie organisaties: Reclassering Nederland (RN), Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG) en Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering.

17 Huisvesting, opleiding, inkomen, middelengebruik, relaties, emotie, denkpatronen en houding.

18 Gedoeld wordt hier vooral op de Recidive Inschattingsschalen (RISc) van de Reclassering.

gegevensdragers en het vaststellen van het risicoprofiel tot de behandeling, prioritering van zaken en verdachten, samenwerking met OM en Reclassering en reikwijdte van de aanpak. Tot slot zijn drie officieren van justitie (voor kinderporno) geïnterviewd over de juridische afwegingen en kaders van de afdoening.

Tabel 2.2 – Verdeling interviews naar personen en betrokken instanties

Interviews	n
Personen met INDIGO-afdoening	5
Behandelaars	4
Reclassering	5
Politie	11
OM	3
Totaal	28

2.4 Reflectie

Onderhavig onderzoek naar de INDIGO-afdoening is uniek vanwege de omvang van de onderzoeksgroep, het gebruikmaken van een controlegroep en de relatief lange follow-up-periode. Er mist de nodige informatie omdat instanties als de politie en Reclassering deze niet hebben geregistreerd. Dit kan als een beperking van het onderzoek worden beschouwd. De interviews hebben een gedetailleerd inzicht gegeven in de manier waarop de politie met de INDIGO-afdoening omgaat. De interviews leverden daarnaast waardevolle informatie op over de kenmerken en achtergronden van de kinderpornoplegers, niet in de laatste plaats omdat de geïnterviewde plegers daar zelf erg open over waren.

3 Literatuuroverzicht kinderpornoplegers

De vraag wat de kenmerken en achtergronden zijn van kinderpornoplegers wordt in dit hoofdstuk beantwoord aan de hand van de wetenschappelijke literatuur. Als eerste worden de demografische kenmerken beschreven (§ 3.1), gevolgd door eigen slachtoferschap (§ 3.2) en eerder gepleegde delicten (§ 3.3). Daarna wordt ingegaan op de sociale en psychische problematiek van de kinderpornoplegers (§ 3.4), recidive en risicofactoren (§ 3.5). Tot slot wordt ingegaan op de classificatie van Lanning (§ 3.6) en de behandeling (§ 3.7).

3.1 Demografische kenmerken

Voor zowel de beschrijving van de demografische kenmerken als andere gegevens over kinderpornoplegers geldt dat de onderzoeken waaruit die gegevens afkomstig zijn qua onderzoekspopulaties van elkaar kunnen verschillen. Het kan bijvoorbeeld om downloaders gaan, verspreiders en/of vervaardigers. Met die heterogeniteit moet bij het lezen van dit hoofdstuk rekening worden gehouden.

Hoewel er geen eenduidig profiel bestaat voor kinderpornoplegers, kan er wel een algemene schets worden gemaakt van de demografische achtergrond van deze groep. Een consistente bevinding is dat kinderpornoplegers vrijwel altijd blanke mannen zijn. Dit blijkt uit zowel geregistreerde daderpopulaties als onderzoek onder de algemene bevolking (zie onder andere Aslan & Edelman, 2014; Leukfeldt, Jansen & Stol, 2014; Ray et al., 2014; Seigfried-Spellar, 2013). Ook reviewstudies bevestigen deze bevinding, en tonen daarnaast aan dat kinderpornoplegers in vergelijking met hands-on plegers en de algemene bevolking vaker blank zijn (zie onder andere Babchishin, Hanson & Hermann, 2011; Babchishin, Hanson & VanZuylen, 2014; Henshaw, Ogloff & Clough, 2015; Houtepen, Sijtsma & Bogaerts, 2014). Waarom het met name blanke mannen zijn – en niet vrouwen of mensen van een etnische minderheid – is niet duidelijk; studies gaan hier niet op in. Wat leeftijd betreft zijn de bevindingen heel wat minder eenduidig. De gerapporteerde leeftijden lopen namelijk erg uiteen, hoewel de kinderpornoplegers onder de algemene bevolking jonger zijn dan de geregistreerde kinderpornoplegers (zie onder andere Cohen & Spidell, 2016; Dombert et al., 2016; Faust, Bickart, Renaud & Camp, 2015; Ray et al., 2014). Een kanttekening hierbij is dat lang niet alle studies duidelijk zijn over het moment waarop de leeftijd is vastgesteld; het kan gaan om de leeftijd ten tijde van het eerste kinderpornodelict, maar ook om de leeftijd waarop kinderpornoplegers zijn opgepakt. Daarnaast zijn kinderpornoplegers – in vergelijking met hands-on plegers – hoger opgeleid (zie onder andere Babchishin

et al., 2014; Henshaw et al., 2015; Houtepen et al., 2014) en heeft het merendeel een baan (zie onder andere Babchishin et al., 2011; Neutze, Seto, Schaefer, Mundt & Beier, 2011; Price, Lambie & Krynen, 2015). Vaak zou dit werk zijn waarbij dagelijks contact is met kinderen (Houtepen et al., 2014). In vergelijking met hands-on plegers hebben kinderpornoplegers over het algemeen een hogere functie (Cohen & Spidell, 2016). Tot slot blijken kinderpornoplegers vaak alleenstaande mannen te zijn (zie onder andere McManus, Long, Alison & Almond, 2015; Neutze et al., 2011; Price et al., 2015). Hoe de relatiestatus van deze groep zich verhoudt tot die van hands-on plegers is onduidelijk, studies hierover zijn niet eenduidig (zie onder andere Babchishin et al., 2014; Henshaw et al., 2015).

3.2 Slachtofferschap en criminele historie

Een aanzienlijk aandeel kinderpornoplegers – zo'n een op de vijf – kent een voorgeschiedenis van lichamelijke mishandeling en/of seksueel misbruik (Babchishin et al., 2011; Babchishin et al., 2014). Voor seksueel misbruik geldt dat kinderpornoplegers hiervan in vergelijking met de algemene bevolking in meerdere mate slachtoffer zijn geweest (Houtepen et al., 2014; Negredo & Herrero, 2016).

Behalve een historie van slachtofferschap kent een deel van de kinderpornoplegers ook een criminele historie. Het gaat daarbij om zowel niet-zeden- als zedendelicten (zie onder andere Eke, Seto & Williams, 2011; Leukfeldt et al., 2014; Long, Alison & Almond, 2012). Het totale aandeel kinderpornoplegers dat antecedenten heeft, ligt tussen de 22 en 62 procent (Eke et al., 2011). De bevinding aangaande de criminele historie is vrijwel uitsluitend gebaseerd op studies naar geregistreerde kinderpornoplegers. Voor zover bekend zijn er twee studies onder de algemene bevolking uitgevoerd die aandacht besteden aan zedenmisdrijven onder kinderpornoplegers (Neutze et al., 2011; Seto, Wood, Babchishin & Flynn, 2012). Uit deze twee studies blijkt het aandeel kinderpornoplegers dat in het verleden een zedengerelateerd delict heeft gepleegd, hoger uit te vallen (tussen de 28 en 51 procent) in vergelijking met onderzoek onder geregistreerde plegers (12 à 39 procent) (zie onder andere Aslan & Edelmann, 2014; Leukfeldt et al., 2014; Seto & Eke, 2017). Waar het niet duidelijk is hoe kinderpornoplegers zich verhouden ten opzichte van hands-on plegers als het gaat om gepleegde niet-zedendelicten, blijken hands-on plegers beduidend vaker zedendelicten te hebben gepleegd in vergelijking met kinderpornoplegers (Babchishin et al., 2014; Henshaw et al., 2015).

3.3 Sociale en psychische problematiek

Kinderpornoplegers ervaren verschillende problemen op het gebied van sociale vaardigheden (Price et al., 2015). Zo is er sprake van onderassertiviteit, lage dominantie en een laag empathisch vermogen in sociale relaties (Henshaw et al., 2015; Houtepen et al., 2014; Merdian, Curtis, Thakker, Wilson & Boer, 2014). Daarentegen lijkt echter geen sprake te zijn van uitgesproken antisociale trekken (Merdian et al., 2014). Andere punten waarop kinderpornoplegers onderscheiden kunnen worden zijn het hebben

van een negatief zelfbeeld en de angst om afgewezen te worden (Armstrong & Mellor, 2016). De auteurs stellen daarbij dat het aangaan van relaties problemen met zich meebrengt, waardoor kinderpornoplegers mogelijk sociale contacten uit de weg gaan en hun toevlucht zoeken tot het internet. Hoewel kinderpornoplegers over het algemeen niet lijken te verschillen van hands-on plegers op het gebied van sociale problematiek (Babchishin et al., 2011), scoren ze lager op de mate van antisociale trekken (Babchishin et al., 2014; Ly, Dwyer & Fedoroff, 2018).

Wat psychische stoornissen betreft, komt uit onderzoek naar voren dat er met name sprake is van internaliserende problematiek onder kinderpornoplegers. Ze blijken last te hebben van stemmings- en angststoornissen, wat zich uit in depressie en obsessief-compulsief gedrag (Houtepen et al., 2014; Magaletta, Faust, Bickart & McLearn, 2014). Daarnaast komt uit reviews naar voren dat er onder kinderpornoplegers, in vergelijking met hands-on plegers, minder vaak sprake is van een pedofiele voorkeur (Houtepen et al., 2014; Ly et al., 2018).

Een andere vorm van problematiek die onder kinderpornoplegers terug te vinden is, is die van de verslaving. Zo blijkt de groep geregistreerde kinderpornoplegers – meer dan groomers – veelvuldig (kinder)porno te kijken en te masturberen, beide zijn te beschouwen als uitingen van een hoge seksdrive en seksuele preoccupatie (Seto et al., 2012). De bevinding omtrent (een vrijwel continue) seksuele preoccupatie wordt ook gevonden in onderzoek naar kijkers van kinderporno onder de algemene bevolking (Seto et al., 2015). In lijn hiermee blijkt uit reviews dat bij meer dan de helft van de kinderpornoplegers indicaties voor compulsief seksueel gedrag aanwezig zijn (Houtepen et al., 2014), dat er sprake is van seksuele preoccupatie en dat er problemen zijn met de seksuele gedragsregulatie (Henshaw et al., 2015; Negrodo & Herrero, 2016).

3.4 Recidive en risicofactoren

Aan de hand van een meta-analyse – gebaseerd op onderzoeken naar officieel geregistreerde kinderpornoplegers – hebben Seto et al. (2011) de mate van recidive onder deze groep onderzocht (n=2.630). Daarbij hanteren ze een follow-up-periode van drie jaar. In deze drie jaar tijd blijkt bijna vijf procent van de onderzoeksgroep weer een zedendelict te hebben gepleegd. In 3,4 procent van de gevallen was dit wederom een kinderpornodelict. Twee procent heeft in deze tijd een hands-on zedendelict gepleegd. In een vervolgonderzoek hebben Eke et al. (2011) de recidive onderzocht van 541 veroordeelde kinderpornoplegers over een gemiddelde periode van ruim vier jaar. Uit dit onderzoek komen de volgende recidivepercentages naar voren:

- willekeurig delict 32,3%
- geweldsdelict 6,8%
- hands-on zedendelict 3,9%
- hands-off zedendelict 8,5%
- kinderpornodelict 6,8%

Deze percentages liggen hoger dan in het onderzoek van Seto et al. (2011). Een mogelijke verklaring hiervoor is het verschil in de duur van de follow-up-periode. In lijn met voorgaande studies blijkt ook uit recenter onderzoek dat de groep kinderpornoplegers vrijwel niet recidiveert naar een nieuw zedendelict (Goller et al., 2016; Seto & Eke, 2015). Seto & Eke (2015) vinden dat elf procent van de kinderpornoplegers binnen vijf jaar opnieuw een zedendelict pleegt. Negen procent pleegt een nieuw kinderpornodelict en drie procent een hands-on delict met een minderjarige. De percentages liggen in het onderzoek van Goller et al. (2016) lager dan in de eerder genoemde studies. Zo zou slechts 5,8 procent in drie jaar tijd opnieuw een delict plegen. 1,6 procent pleegt wederom een kinderpornodelict, 0,2 procent een hands-on zedendelict inzake een minderjarige en 0,1 procent een ander soort zedendelict.

Risicofactoren, oftewel voorspellende factoren van recidive, zijn van belang om een inschatting te kunnen maken van de kans dat kinderpornoplegers opnieuw een delict plegen. Eke et al. (2011) vinden dat het hebben van een criminele voorgeschiedenis en een jonge leeftijd voorspellers zijn voor een nieuw (zedendelict). Uit de latere studie van Seto & Eke (2015) komt een langere lijst aan risicofactoren naar voren, specifiek gericht op seksuele recidive. Het gaat daarbij om de volgende factoren:

- leeftijd van de pleger ten tijde van het indexdelict: hoe jonger, hoe hoger het recidiverisico;
- criminele voorgeschiedenis;
- hands-on zedenmisdriven;
- schending voorwaarden (voorwaardelijke) vrijlating;
- seksuele interesse in kinderen (zelf toegegeven/gediagnosticeerd);
- meer jongens dan meisjes als slachtoffer op kinderpornografische afbeeldingen;
- meer jongens dan meisjes op niet-kinderpornografische afbeeldingen.

3.5 Classificaties

De kinderpornoplegers vormen een heterogene groep. In de loop van de tijd zijn er allerlei pogingen gedaan om classificaties te ontwikkelen, die overigens grotendeels theoretisch van aard zijn en bovendien moeilijk op elkaar te betrekken zijn vanwege de verschillende methodologische uitgangspunten (Van Wijk, Dickie & Van Ham, 2019). Bovendien zijn veel gegevens over downloaders afkomstig uit onderzoek onder bekende (c.q. door de politie gepakte) plegers. Het is onduidelijk in hoeverre de onbekend gebleven plegers afwijken van deze groep in termen van kenmerken en achtergronden (Van Wijk et al., 2019). Een voor dit doel¹⁹ bruikbare en tegelijkertijd eenvoudige classificatie betreft de tweedeling van Lanning (2001), die onderscheid maakt tussen de preferentiële en situationele groep kinderpornoplegers (zie ook Miller, 2013). Lanning

19 In dit onderzoek gaat het uitsluitend om kinderpornoplegers. Verschillende classificaties gaan over afwijkend internetgedrag in brede zin, daaronder ook het downloaden van kinderporno begrepen (zie onder andere Krone, 2004).

(2001) maakt binnen die tweedeling onderscheid in subtypen die het internet gebruiken voor seksuele doeleinden.

Preferentiële plegers

- a) Pedofielen: mannen met een exclusieve seksuele voorkeur voor prepubertaire kinderen.
- b) Onverschilligen: mannen met verschillende (afwijkende) seksuele interesses, niet specifiek voor kinderen. Zij zijn geïnteresseerd in kinderporno, vooral omdat het afwijkend is.
- c) Latente daders: mannen die een latente voorkeur hebben voor kinderen, maar door het kijken naar kinderporno seksueel opgewonden raken en hun interne remmingen verliezen.

Situationele plegers

- a) 'Normale' adolescenten of mannen: meestal betreft het een adolescent die zoekt naar porno op het internet (leeftijdgenoten) of een nieuwsgierige, impulsieve man die het aanbod aan porno, waaronder kinderporno, verkent.
- b) Onverschilligen: mannen met een voorgeschiedenis van allerlei delicten. Hun motivatie is controle en macht. Tot de onverschilligen kunnen ook ouders worden gerekend die hun kinderen aanbieden op het internet voor seks.
- c) Profiteurs: criminelen die door de lage pakkans op een gemakkelijke manier geld willen verdienen met kinderporno.

In tegenstelling tot de situationele daders heeft de preferentiële groep doorgaans een hogere sociaaleconomische status. Deze groep is volgens Lanning (2001) compulsief en downloadt themagerichte kinderporno (bijvoorbeeld blanke meisjes tussen de zes en negen jaar). Zij hebben afwijkende seksuele fantasieën en er kan sprake zijn van meer parafiele stoornissen (waaronder pedofilie, exhibitionisme en sadisme). De classificatie van Lanning (2001) biedt een goed overzicht van de verschillende motieven die kinderpornoplegers kunnen hebben. Als voorbehoud hierbij geldt dat de classificaties gebaseerd zijn op 'bekende' internetplegers. Het overgrote deel van de plegers is zoals gezegd niet bekend (Van Wijk et al., 2019).

3.6 **Behandeling**

Zoals hierboven al is besproken, blijken kinderpornoplegers in zeer beperkte mate te recidiveren, althans volgens officiële registraties van bijvoorbeeld de politie.²⁰ De groep kan om die reden worden aangemerkt als laag-risico-groep, iets wat van belang is om rekening mee te houden in het behandeltraject. Zo stellen Merdian et al. (2011) dat de

20 De pakkans is dan ook laag. In 'dark number'-onderzoek onder bijna 9.000 Duitse mannen waarin seksuele interesse in prepubertaire kinderen is gemeten, is onder meer gevraagd naar het kijken naar kinderporno (Dombert et al., 2016). Hierop gaf – gewogen voor de Duitse mannelijke bevolking – 2,2 procent van de groep een positief antwoord.

‘eenvoudige’ kinderpornopleger – die geen afwijkende seksuele voorkeur heeft én niet actief is in online pedonetwerken – dezelfde behandeling als een ‘reguliere’ niet-zeden-delinquent kan ondergaan. Wanneer wel sprake is van een afwijkende seksuele voorkeur én activiteit in pedonetwerken, vraagt dit een meer op het zedenaspect gerichte benadering waarbij onder andere aandacht is voor seksueel afwijkende fantasieën (Merdian et al., 2011).

Smid (2014) geeft aan dat behandeling van onder andere kinderpornoplegers het meest succesvol is wanneer interventies aan alle drie de principes van het *Risk-Need-Responsivity* (RNR)-model voldoen. Het eerste principe, ‘Risk’, houdt in dat de intensiteit en duur van een behandeling afgestemd moet worden op het recidiverisico van de pleger. Iemand met een hoog recidiverisico zou dus zowel een zeer intensieve als langdurige behandeling moeten ondergaan, terwijl een pleger met een laag recidiverisico meer baat heeft bij een laagdrempelige en korte behandeling. Dit principe wordt onderbouwd door de bevinding van Smid (2014) dat een intensieve tbs-behandeling enkel effect lijkt te hebben op plegers met een hoog risiconiveau, voor plegers met een laag recidiverisico worden geen behandel-effecten gevonden. Ook Schmucker & Lösel (2015) vinden geen behandel-effect – voor behandeling in het algemeen – onder laag-risico-plegers. Als mogelijke verklaring voor deze bevinding dragen zij aan dat het recidiveniveau al dusdanig laag is dat behandeling geen verdere bijdrage kan leveren aan de afname van het recidiverisico. ‘Need’, het tweede principe, gaat uit van de gedachte dat behandeling gericht moet zijn op de aan recidive gerelateerde risicofactoren die bij de desbetreffende pleger spelen. Het laatste principe, ‘Responsivity’, stelt dat behandeling – bij voorkeur cognitieve gedragstherapeutische behandeling – op een dusdanige manier aangeboden moet worden dat dit aansluit bij de manier waarop de pleger het beste leert. Zo zal een pleger met een verstandelijke beperking zeer waarschijnlijk het meest baat hebben bij een behandeling met eenvoudige en beeldende opdrachten (Van Wijk & Mulder, 2019).

Op basis van het RNR-model zou een korte behandeling het meest effectief zijn in het terugdringen van de kans op recidive onder kinderpornoplegers. In zijn boek gaat Seto (2013) in op de diverse onderdelen van een korte, cognitieve gedragstherapeutische behandeling. In eerste instantie wordt gestart met het motiveren van de deelnemers voor behandeling. Het inzien van de schade die kinderporno meebrengt voor de afgebeelde kinderen, is een versterkende motiefactor. Een volgend punt waar in de behandeling op wordt ingegaan is de ontkrachting van cognitieve distorsies. Dergelijke distorsies omvatten onder andere de volgende ‘goedpraat-argumenten’: ‘ik kijk enkel naar afbeeldingen’, ‘ik misbruik zelf geen kinderen’, ‘de kinderen lachen op de afbeeldingen, dus vinden ze het leuk’ en ‘ik kan mezelf niet beheersen’. Het volgende onderdeel van de behandeling gaat in op de verslavende factor van het downloaden, ofwel de functie van het downloaden. Is de verslaving ontstaan om te voorzien in de seksuele interesse/voorkeur of is het een vorm van emotieregulatie? Na te zijn ingegaan op het verslavende aspect wordt er aandacht besteed aan het formuleren en bewerkstelligen van positieve levensdoelen. Hierbij kan onder andere worden gedacht aan het zoeken naar een andere tijdsbesteding en het doorbreken van de emotionele eenzaamheid

waarin de pleger verkeert. Als laatste wordt ingegaan op de veiligheid op lange termijn. Daarbij is aandacht voor de signalen gekoppeld aan een terugval en de mogelijkheden om een terugval te voorkomen. Deze vorm van behandeling wordt gemiddeld binnen tien sessies doorlopen, en zou het toch al lage recidiverisico onder kinderpornoplegers nog verder moeten doen verminderen. Daarbij moet de kanttekening worden geplaatst dat andere aanwezige problematiek mogelijk verdere behandeling behoeft. Voorbeelden van andere problematiek zijn: hyperseksualiteit, een laag zelfbeeld en een gebrekkig sociaal functioneren. Deze verdere behandeling is niet langer gericht op het voorkomen van recidive, maar richt zich op de persoonlijke en sociale ontwikkeling van de pleger (Van Wijk & Mulder, 2019).

4 Kenmerken en achtergronden

In dit hoofdstuk gaan we in op de kenmerken en achtergronden van de kinderpornoplegers. Het dossieronderzoek en de interviews vormen hiervoor de basis. Als eerste wordt ingegaan op enkele demografische gegevens (§ 4.1), gevolgd door kindertijdervaringen en psychosociale problematiek (§ 4.2). Als laatste wordt ingegaan op de persoonlijkheidsproblematiek en psychopathologie (§ 4.3). De wijze van beschrijven van de resultaten is als volgt: bij de bespreking van de tabellen wordt eerst het overall resultaat bekeken (INDIGO-groep en controlegroep bij elkaar). Alleen als beide groepen significant van elkaar verschillen wordt dat expliciet benoemd. Tot slot worden de resultaten vanuit de interviews met de respondenten besproken (§ 4.4).

4.1 Demografie

Zowel de INDIGO-groep (n=118) als de controlegroep (n=106) bestaat uit alleen mannen. De gemiddelde leeftijd ten tijde van het indexdelict (het kinderpornodelict uit 2012 of 2013) is afgerond 45 jaar voor de INDIGO-groep en 43 jaar voor de controlegroep. Hun etnische achtergrond is niet geregistreerd. Om een indicatie van het aandeel ‘blanke’ Nederlandse mannen te krijgen, is gekeken naar de voor- en achternaam. Ongeveer vijf procent van de totale groep kan – met enige reserves – tot de groep met een ‘niet-westerse’ achtergrond worden gerekend.

Ruim een derde van de kinderpornoplegers woont ten tijde van het delict alleen (zie tabel 4.1). Bijna de helft van de groep woont samen en ruwweg een op de zeven kinderpornoplegers woont bij (een van) de ouders (zie tabel 4.1). Na het delict verandert het beeld van de woonsituatie. Het aandeel dat samenwoont is na het delict gedaald (van 44% naar 34%). Het aandeel alleenstaanden is daarop gestegen (van 38% naar 44%).

In de dossiers is gezocht naar informatie over de gevolgde opleidingen van de kinderpornoplegers (zie tabel 4.1). Van 25 kinderpornoplegers is bekend dat zij geen opleiding hebben afgerond. Over de hoogst voltooide opleiding is bekend dat circa een kwart van de totale groep kinderpornoplegers een lage beroepsopleiding²¹ heeft afge maakt (21%). Ruim een derde van de groep (39%) rondde een opleiding op middelbaar

21 Kinderpornoplegers die als hoogst voltooide opleiding de basisschool, ito, kmbo, leao, lts, lvbo, mavo, mulo, ulo of vmbo hebben, vallen onder het laagste onderwijsniveau.

onderwijsniveau²² af en achttien procent heeft een hoog opleidingsniveau.²³ In 45 gevallen is de hoogst voltooide opleiding onbekend. Het aandeel kinderpornoplegers met een hoog onderwijsniveau in het analysebestand is ongeveer tien procentpunt lager dan het aandeel Nederlanders met een hoog onderwijsniveau. Voor het aandeel kinderpornoplegers met een middelbaar onderwijsniveau geldt het tegengestelde: dit aandeel is ongeveer tien procentpunt hoger dan het aandeel Nederlanders met een middelbaar onderwijsniveau. Het aandeel kinderpornoplegers met een laag onderwijsniveau is vergelijkbaar met het aandeel Nederlanders met een laag onderwijsniveau.²⁴

Voor beide groepen is nagegaan wat hun arbeidssituatie is. Hierbij hebben we gekeken naar de periode voor het delict en de periode erna (zie tabel 4.1). Iets meer dan de helft van de groep (55%) heeft voor het delict een vaste dienstbetrekking. Vijftien procent heeft een andere dienstbetrekking, zoals een stage. Voor het plegen van het delict is achttien procent werkloos. Na het delict zijn die percentages veranderd: de groep als geheel heeft minder vaak een vaste dienstbetrekking en is significant vaker werkloos.

In hoeverre de interventie van politie en justitie ook consequenties heeft voor werkbetrekking (ontslag) is soms duidelijk op te maken uit de dossiers. Wel is het zo dat de kinderpornoplegers er alles aan doen om het delict verborgen te houden voor de omgeving. Een respondent heeft zijn werkgever geïnformeerd over het feit dat hij een behandeling moet volgen omdat hij 'iets verkeerd' heeft gedaan, maar de werkgever is niet de aard van het delict verteld.

Een op de vijf kinderpornoplegers heeft ten tijde van het delict financiële problemen (zie tabel 4.1). Hoewel procentueel meer mensen uit de controlegroep financiële problemen hebben in vergelijking met de INDIGO-groep, is dit verschil niet significant. Dat wordt anders als we de financiële situatie *na* het delict in ogenschouw nemen. Dan blijken de kinderpornoplegers uit de controlegroep meer financiële problemen te ervaren. Een mogelijke verklaring, die nadere verificatie behoeft, is dat de straf en mogelijk de openbare rechtszitting met bijbehorende media-aandacht voor verandering in de werkkring kan hebben gezorgd en dientengevolge ook voor verandering in de financiële situatie.

22 Kinderpornoplegers die als hoogst voltooide opleiding havo, mbo, meao, mts of vwo hebben, vallen onder een middelbaar onderwijsniveau.

23 Kinderpornoplegers die als hoogst voltooide opleiding hbo, heao, hts of universiteit hebben, vallen onder een hoog opleidingsniveau.

24 CBS (2017). *Standaard onderwijsindeling 2016*. Editie 2016/2017, Den Haag/Heerlen 2017.

Tabel 4.1 – Demografie kinderpornoplegers naar groep (n=205)

	INDIGO-groep		Controlegroep		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
<i>Woonsituatie (ten tijde van het delict) (n=192)</i>						
Alleenstaand	32	34%	41	42%	73	38%
Samenwonend	43	46%	41	42%	84	44%
Bij ouders	13	14%	14	14%	27	14%
Anders	6	6%	2	2%	8	4%
<i>Woonsituatie (na het delict) (n=199)</i>						
Alleenstaand	36	38%	51	49%	87	44%
Samenwonend	39	42%	28	27%	67	34%
Bij ouders	12	13%	17	16%	29	15%
Anders	7	7%	9	9%	16	8%
<i>Onderwijsniveau (n=160)</i>						
Geen	12	15%	13	16%	25	16%
Laag	27	34%	18	22%	45	28%
Middelbaar	28	35%	34	42%	62	39%
Hoog	12	15%	16	20%	28	18%
<i>Werkbetrekking (ten tijde van het delict) (n=182)</i>						
Vaste dienstbetrekking	47	51%	53	59%	100	55%
Andere dienstbetrekking	18	20%	10	11%	28	15%
Werkloos	16	17%	17	19%	33	18%
Pensioen	11	12%	10	11%	21	12%
<i>Werkbetrekking (na het delict) (n=180)</i>						
Vaste dienstbetrekking	41	45%	29	33%	70	39%
Andere dienstbetrekking	17	19%	14	16%	31	17%
Werkloos	23	25%	34	39%	57	32%
Pensioen	11	12%	11	13%	22	12%
<i>Financiële problemen (ten tijde van het delict) (n=177)</i>						
Nee	78	84%	63	75%	141	80%
Ja	15	16%	21	25%	36	20%
<i>Financiële problemen (na het delict) (n=177)</i>						
Nee*	77	83%	56	67%	133	75%
Ja*	16	17%	28	33%	44	25%

* p < .05

4.2 Kindertijdervaringen en psychosociale problematiek

Voor zover dat uit de rapportages van de Reclassering is af te leiden, heeft een behoorlijk grote groep (46%) een of meer problemen ervaren in de kindertijd (zie tabel 4.2). De meest genoemde problemen zijn scheiding van de ouders, seksueel misbruik en gepest worden. Bij de genoemde problemen dient in acht te worden genomen dat de informatie (vrijwel) uitsluitend afkomstig is van de kinderpornoplegers zelf. Ruim de helft van de kinderpornoplegers (54%) heeft ten tijde van het delict geen of een beperkte sociale kring. Tussen de beide groepen zijn verschillen te zien: de kinderpornoplegers uit de INDIGO-groep hebben een beter sociaal netwerk dan de personen uit de controlegroep. Van een beperkt aantal kinderpornoplegers (n=57) staat in de dossiers vermeld of zij voor het indexdelict contact hadden met andere kinderpornoplegers (zie tabel 4.2). Dat blijkt in de helft van de gevallen zo te zijn. Dit is echter een ondergrens. In de eerste plaats zullen de kinderpornoplegers dat niet snel zeggen in de korte contacten met de Reclassering (in de behandeling daarentegen wel) en impliceert hun onlinegedrag vaak dat zij contact hebben met andere kinderpornoplegers, omdat er ook materiaal wordt uitgewisseld.

Tabel 4.2 – Kindertijdervaringen en psychosociale problematiek naar groep (n=205)

	INDIGO-groep (n=99)		Controlegroep (n=106)		Totaal (n=205)	
	n	%	n	%	n	%
<i>Problemen in jeugd of gezin (n=205)</i>						
Geen problemen	55	56%	55	52%	110	54%
Een probleem	20	20%	28	26%	48	23%
Meerdere problemen	24	24%	23	22%	47	23%
<i>Soorten problemen in jeugd of gezin (n=205)</i>						
Tijdelijk uit huis geplaatst	11	11%	8	8%	19	9%
Affectieve verwaarlozing	2	2%	7	7%	9	4%
Gedragsproblemen	6	6%	4	4%	10	5%
Gepest	14	14%	9	9%	23	11%
Gescheiden ouders	19	19%	15	14%	34	17%
Huiselijk geweld	6	6%	11	10%	17	8%
Overlijden ouder of ander familielid	11	11%	6	6%	17	8%
Psychische problematiek ouders	3	3%	2	2%	5	2%
Seksueel misbruik	10	10%	17	16%	27	13%
Verslavingsgedrag	5	5%	5	5%	10	5%
Andere problemen	2	2%	2	2%	4	2%
<i>Band met sociale kring (n=105)</i>						
Geen band	11	19%	12	26%	23	22%
Zwakke band	8	14%	13	28%	21	20%

Sterke band	39	67%	22	47%	61	58%
<i>Grootte sociale kring (n=141)</i>						
Niet	10	12%	10	17%	20	14%
Beperkt*	27	33%	30	52%	57	40%
Normaal*	46	55%	18	31%	64	45%
<i>Contact met andere kinderpornoplegers (n=57)</i>						
Ja	7	70%	24	51%	31	54%
Nee	3	30%	23	49%	26	46%

* p < .05

4.3 Persoonlijheidsproblematiek en psychopathologie

Bij de kenmerken van de kinderpornoplegers hoort ook de vraag in hoeverre er sprake is van persoonlijkheidsproblematiek en psychopathologie. Wat voor het voorgaande onderwerp gold, is nu temeer van toepassing, namelijk dat het vaststellen van eventuele problematiek ervan afhankelijk is of het staat vermeld in de rapportages van de Reclassering. Dat is niet altijd het geval, zeker als het voor de Reclassering *first offenders* zijn en er geen documentatie beschikbaar is. De problematiek moet in de autoanamnese aan de orde komen en als zodanig ook worden geregistreerd. Bovendien, ter verdere nuancering, behoeft er niet per se sprake te zijn van verwijzingen naar diagnostiek. Het gevolg is dat er op bepaalde gebieden weinig betrouwbare informatie beschikbaar is en het om kleine aantallen kinderpornoplegers gaat. De gegevens zijn indicatief. Zo moet het gegeven dat de helft van de kinderpornoplegers (50%) een verstandelijke beperking heeft worden genuanceerd met het feit dat het om een kleine groep gaat (zie tabel 4.3). Datzelfde geldt ook voor de andere onderwerpen als gebrekkig zelfinzicht, lacunaire gewetensfunctie, gebrekkige impulscontrole en problemen met agressieregulatie. De conclusie is dat in elk geval een deel kampt met persoonlijkheidsproblemen. Bij ongeveer twee derde van de groep kinderpornoplegers is er geen sprake van een verslaving (zie tabel 4.3). Anders gezegd, een derde van de groep is wel verslaafd. We hebben onderscheid gemaakt tussen verslaving aan middelen (alcohol, drugs), aan gokken en seks of (kinder)porno. Ongeveer een op de vijf kinderpornoplegers (19%) is verslaafd aan middelen, met name alcohol. Seksverslaving of verslaafd zijn aan (kinder)porno komt voor bij circa een op de zeven kinderpornoplegers (15%), waarbij geldt dat de kinderpornoplegers uit de controlegroep dat vaker zijn dan de kinderpornoplegers uit de INDIGO-groep.

Voor zover dat is vermeld in de dossiers van de Reclassering heeft bijna de helft van de kinderpornoplegers (46%) een of meerdere psychische stoornissen (zie tabel 4.3). Daarbij valt op dat de INDIGO-groep minder vaak kampt met psychische stoornissen dan de kinderpornoplegers uit de controlegroep. Bij de controlegroep is bovendien

vaker sprake van multiproblematiek.²⁵ Gezien de relatief lage aantallen is voorzichtigheid in de interpretatie geboden, maar uit de uitsplitsing naar typen stoornissen valt op dat bij de INDIGO-groep vooral sprake is van angststoornissen. Daarentegen kampt de controlegroep vooral met persoonlijkheidsstoornissen, pedofilie en andere parafiele stoornissen. Bij nadere groepering van de stoornissen in externaliserende en internaliserende valt op dat de controlegroep vaker kampt met internaliserende problematiek.

Tabel 4.3 – Persoonlijkheidsproblematiek en psychopathologie (n=205)

	INDIGO-groep (n=99)		Controlegroep (n=106)		Totaal (n=205)	
	n	%	n	%	n	%
<i>Laag IQ (n=34)</i>						
Nee	1	20%	16	55%	17	50%
Ja	4	80%	13	45%	17	50%
<i>Gebrekkig zelfinzicht (n=11)</i>						
Nee	2	50%	5	71%	7	64%
Ja	2	50%	2	29%	4	36%
<i>Stoornissen (n=127)</i>						
Nee	13	29%	19	23%	32	25%
Ja	32	71%	63	77%	95	75%
<i>Problemen met gewetensfuncties (n=18)</i>						
Nee	3	100%	5	33%	8	44%
Ja	0	0%	10	67%	10	56%
<i>Problemen met impulscontrole (n=28)</i>						
Nee	4	40%	8	44%	12	43%
Ja	6	60%	10	56%	16	57%
<i>Problemen met agressieregulatie (n=24)</i>						
Nee	6	67%	9	60%	15	63%
Ja	3	33%	6	40%	9	38%
<i>Verslavingen (n=205)</i>						
Geen verslavingen	76	77%	66	62%	142	69%
Een verslaving	15	15%	27	26%	42	21%
Meerdere verslavingen	8	8%	13	12%	21	10%

- 25 Wanneer er aanwijzingen zijn voor psychische problematiek zal mogelijk door de officier van justitie eerder worden beslist tot het aanvragen van uitgebreidere rapportage (Reclassering & NIFP) met als doel om – uitgebreider dan bij een INDIGO-rapportage het geval is – te onderzoeken of er mogelijk sprake is van een verminderde toerekeningsvatbaarheid en of er specifieke behoefte is aan deskundige hulpverlening. Mogelijk is er dan gezien de bevindingen van de rapporteurs geen ruimte meer voor een afdoening die als 'INDIGO' wordt geregistreerd. Mogelijk zal de zaak na een dergelijke uitgebreide rapportage dan ook eerder ter zitting worden aangebracht om de rechter te kunnen laten oordelen over de mogelijke impact van de psychische problematiek.

	INDIGO-groep (n=99)		Controlegroep (n=106)		Totaal (n=205)	
<i>Soorten verslavingen (n=205)</i>						
Verslaafd aan middelen	17	17%	21	20%	38	19%
Verslaafd aan seks of (kinder)porno*	6	6%	24	23%	30	15%
Verslaafd aan gokken	2	2%	2	2%	4	2%
<i>Psychische problemen (n=205)</i>						
Geen problemen*	67	68%	44	42%	111	54%
Een probleem	18	18%	25	24%	43	21%
Meerdere problemen*	14	14%	37	35%	51	25%
<i>Soorten psychische problemen (n=205)</i>						
ADD	2	2%	4	4%	6	3%
ADHD	8	8%	6	6%	14	7%
Angststoornis*	9	9%	1	1%	10	5%
Autisme	5	5%	10	9%	15	7%
Depressie	8	8%	13	12%	21	10%
Hyperseksualiteit*	0	0%	6	6%	6	3%
Parafilie*	0	0%	8	8%	8	4%
Pedofilie*	3	3%	27	26%	30	15%
Persoonlijkheidsstoornis*	6	6%	23	22%	29	14%
<i>Internaliserend gedrag* (n=205)</i>	23	23%	37	35%	60	29%
<i>Externaliserend gedrag (n=205)</i>	15	15%	23	22%	38	19%

* p < .05

4.4 Respondenten aan het woord

In het kader van dit onderzoek is met verschillende kinderpornoplegers gesproken die een INDIGO-afdoening hebben gehad. De wijze waarop zij zichzelf typeren staat – ter illustratie – in het kader hieronder samengevat weergegeven. Aanvullend is met professionals gesproken over het beeld dat zij van deze plegergroep hebben.

Kinderpornoplegers over zichzelf

'Ik ben inmiddels 64 jaar en heb nooit een relatie gehad. Dat is me altijd prima bevalen, ik kan doen en laten wat ik wil. Tegenwoordig zou ik soms wel willen dat er iemand op de bank zit om tegenaan te praten. Ik ben met vervroegd pensioen gegaan en belandde toen in een zwart gat. Dit heb ik nu opgevuld met allerlei activiteiten, waaronder activiteiten in de buurtvereniging.'

'Ik ben 48 en een einzelgänger. Ik ben vrijgezel. Relaties die ik in het verleden heb gehad, benauwden mij. Ik wil mijn eigen plan kunnen trekken en dat kan in een relatie tot conflicten leiden. Ik heb ook geen vrienden meer, we zijn uit elkaar gegroeid. Vrienden zorgen ook voor verplichtingen. Met sommige vrijgezelle dames in de buurt ga ik af en toe naar een concert of naar de markt. Verder doe ik veel dingen alleen.'

'Ik ben bijna 60 en alleenstaand. Ik ben niet zo'n vast persoon en heb alleen korte relaties gehad. In het verleden was ik nooit met meer vastigheid bezig, maar ondertussen zou ik dat soms wel willen. Ik ben nu ook aan het daten met iemand. Het is een ex-vriendin en het is afwachten of ze weer wat wil.'

'Ik ben bijna 29 en woon bij m'n ouders. Ik heb al langere tijd een relatie met mijn vriendin. Ik heb een wat opvliegerig karakter en daardoor wel eens ruzie. Door vechtpartijen ben ik wel eens in aanraking gekomen met de politie.'

'Ik ben 43 jaar, heb een goede, fulltime baan, ben getrouwd en heb kinderen. Voor mijn werk reis ik veel. Door de stress op het werk en thuis ben ik drugs gaan gebruiken en heb veel uren op het internet doorbracht. Zo ben ik op kinderporno terechtgekomen.'

Uit de wijze waarop kinderpornoplegers zichzelf beschrijven, kan worden afgeleid dat hét profiel van een kinderpornopleger niet bestaat. Sommigen hebben een relatie, anderen niet. Sommigen zijn sociaal zeer actief, terwijl anderen sociaal gezien juist een zeer teruggetrokken leven leiden. Dit beeld wordt bevestigd in gesprekken met professionals. *'Je kunt er geen peil op trekken. Soms zijn het jongemannen, in andere gevallen oudere mannen. Sommigen zijn getrouwd, anderen hebben kinderen en weer anderen hebben nooit een relatie gehad.'* Dat betekent dat de groep kinderpornoplegers veel diverser is dan het prototype van de alleenstaande, blanke, West-Europese man van rond de 40 jaar of ouder die vrijwel geen sociaal vangnet heeft, ongezone leefgewoonten heeft en zichzelf verwaarloost.

In de regel stellen respondenten vanuit de politie dat kinderpornoplegers veelal geen bekenden van de politie zijn, noch in het kader van een zedendelict noch anderszins. Dat kinderpornoplegers geen bekenden van de politie zijn, betekent volgens meerdere door ons gesproken respondenten echter niet dat zij een onbeschreven blad zijn. Op basis van hun behandelervaring stellen deze respondenten dat 'de simpele kinderpornopleger' niet bestaat. Hun problematische gedrag kan volgens hen uiteenlopen van de tijdspanne waarin kinderporno wordt gedownload (soms al vele jaren) en de aard daarvan tot het plegen van hands-on delicten, het verspreiden van kinderporno of het hebben van seks met dieren. Dit betekent dat ook als iemand een *first offender* is, de hoeveelheden aangetroffen kinderporno enorm kunnen zijn: *'Boven stonden in een kamertje drie computers 24/7 te downloaden. Een andere kamer lag tot de laatste vierkante centimeter vol met boekjes. Ik heb de kamer moeten verzegelen. We zijn later teruggekomen om alles mee te nemen'*.

De INDIGO-afdoening betreft volgens professionals van de politie, Reclassering en behandelinstututen overwegend mannelijke *first offenders*. Zij onderscheiden zich daarmee van de niet-INDIGO-groep, die ook porno vervaardigt en ruilt en zich schuldig maakt aan allerlei andere misdrijven. De hoeveelheid aangetroffen kinderporno bij personen met een INDIGO-afdoening loopt sterk uiteen. Dit kan volgens een respondent variëren van enkele tot duizenden plaatjes, die doorgaans bestaan uit niet-geweldadige porno waarbij adolescenten in plaats van kinderen staan afgebeeld. Uit de antwoorden van respondenten kan worden afgeleid dat het niveau van functioneren een rol speelt bij het al dan niet voorstellen van een INDIGO-afdoening. De voorbeelden die zijn gegeven door respondenten vanuit de Reclassering en behandelinstututen zijn onder andere van verstandelijk beperkten en mensen die in een isolement leven en/of werken. Daarnaast wijzen zij op de achterliggende motieven voor het downloaden van kinderporno. Onder personen die een INDIGO-afdoening volgen, is meestal geen sprake van een pedoseksuele geaardheid. Nieuwsgierigheid, verveling, verslavingsgedrag (alcohol, gamen), eenzaamheid en/of het zoeken van contacten op internet zijn achterliggende oorzaken voor het downloaden van kinderporno die door veel respondenten worden genoemd. Daarnaast wijzen zij op intimiteitsproblematiek c.q. ontevredenheid van kinderpornoplegers in hun huidige intieme relatie en cognitieve vervormingen; hierbij wordt de impact van kinderporno voor de slachtoffers gebagatelliseerd. Tot slot kunnen autisme of aan autisme gerelateerde stoornissen volgens respondenten een rol spelen, bijvoorbeeld in de drang om collecties van foto's of video's compleet te krijgen. De door professionals genoemde problematiek is ook terug te zien in de achterliggende oorzaken die kinderpornoplegers zelf aanwijzen voor het downloaden van kinderporno.

Kinderpornoplegers over achterliggende oorzaken

'Ik zoek op het internet altijd ongezonder veel informatie over onderwerpen die gevoelig liggen. Ik wil altijd alles weten. Dat komt door een vorm van autisme waaraan ik lijd. Het kind van een vriendin was seksueel misbruikt door de vader. Toen wilde ik alles weten over seksueel misbruik van kinderen. In het zoeken naar informatie zijn ook enkele afbeeldingen van kinderporno meegekomen.'

'Ik zat diep in de schulden en heb geprobeerd om zelfmoord te plegen omdat ik andere problemen had. Het kijken naar kinderporno was in die situatie misschien wel een tijdverdrijf. Achteraf had ik er eerder mee moeten kappen en niet meer naar die sites moeten gaan.'

'Ik zat in de shit, persoonlijk en op het werk, en daarvoor zocht ik afleiding. Ik wist donders goed dat het verboden is om naar kinderporno te kijken. Het is hetzelfde als een steen pakken en deze door een raam gooien: je weet dat het niet mag, maar het geeft wel een kick. En een kind vindt roken ook vooral leuk totdat zijn ouders erachter komen. Dat was het bij mij ook een beetje met kinderporno.'

‘Ik downloadde ontzettend veel, soms wel dag en nacht. Ik ben begonnen na mijn pensionering. Iemand waarmee ik via internet contact kreeg begon met films uitwisselen, en op een gegeven moment kinderporno. Dat vond ik spannend en zo is het langzamerhand gegaan, dat ik met anderen ging ruilen vanuit nieuwsgierigheid. Uiteindelijk ben ik gepakt doordat een contactpersoon van mij van de politie bleek te zijn.’

Uit het voorgaande wordt duidelijk dat de achterliggende oorzaken voor het downloaden van kinderporno veelal niet in een seksuele geaardheid gezocht moeten worden. Zoals een kinderpornopleger het verwoord: *‘Het doet mij niets. Ik geil niet op kinderen en dat klinkt gek voor iemand die kinderporno downloadt. In mijn werk ben ik ook wel eens in de omgeving van kinderen, en dan heb ik liever dat ze oprotten.’* Het voorgaande betekent niet dat het onderwerp seksualiteit in het geheel geen rol speelt. Sommige respondenten geven aan dat een deel van de kinderpornoplegers wel degelijk met het thema seksualiteit worstelt, waarbij zij met het downloaden van kinderporno bewust toegeven aan de drang die zij ervaren. Het downloaden van kinderporno geldt daarbij als een ‘veilige’ manier om – zonder tot een hands-on delict over te gaan – met deze gevoelens om te gaan. In de ogen van een van de gesproken respondenten zijn personen met een pedofiele geaardheid gericht in termen van het materiaal dat zij downloaden (gebruik van specifieke zoektermen) en gedrag (het ‘groomen’). *‘Het probleem is dat ze zich aangetrokken voelen tot kinderen van bijvoorbeeld elf jaar oud. Maar dat meisje wordt ouder. Het contact is dus niet gericht op het krijgen van een relatie, maar puur op seks.’* De pedofiele netwerken waar deze personen deel van kunnen uitmaken, kunnen bovendien normalisering van hun (download)gedrag in de hand werken. Pedofielen komen volgens verschillende respondenten echter vrijwel niet voor onder de INDIGO-groep.

Hoe kinderpornoplegers aan kinderporno komen

Uit de gesprekken met kinderpornoplegers blijkt dat zij op verschillende manieren kinderporno hebben verkregen. Een van de kinderpornoplegers vertelt dat hij dit via downloadprogramma’s verkreeg door simpelweg alles te downloaden wat hem aangeboden werd. In andere gevallen blijkt dat kinderpornoplegers via chatrooms in contact komen met personen die hen, in eerste aanleg soms ongevraagd, kinderporno toesturen. De spanning die dit met zich meebrengt en/of de waarde die aan deze chatcontacten wordt toegekend, leidt ertoe dat kinderpornoplegers deze contacten blijven onderhouden, kinderporno blijven ontvangen en dit soms ook actief gaan ruilen met anderen die zij online ontmoeten. *‘Ik had met zes mensen dagelijks contact. We reageerden niet op elkaar wanneer we foto’s kregen. Je stuurde ze alleen maar weer door naar anderen.’*

5 Criminaliteitspatronen

Na de kenmerken en achtergronden van de kinderpornoplegers, die in het vorige hoofdstuk de revue zijn gepasseerd, besteden we in dit hoofdstuk aandacht aan de criminaliteitspatronen van de kinderpornoplegers. De bron hiervoor zijn de politieregistraties. Daarbij wordt aandacht besteed aan enkele algemene gegevens (§ 5.1). Daarna gaan we in op de criminele historie (§ 5.2) en de recidive van de kinderpornoplegers (§ 5.3). In de laatste paragraaf komen de bevindingen vanuit de interviews aan de orde (§ 5.4).

5.1 Algemene gegevens

Uit politieregistraties is te destilleren of de kinderpornoplegers vóór het indexdelict een strafbaar feit hebben gepleegd. Een *first offender* heeft voor het indexdelict nog geen strafbaar feit gepleegd. Het aandeel *first offenders* uit de INDIGO-groep blijkt (significant) groter te zijn (72%) dan het aandeel *first offenders* uit de controlegroep (48%) (zie tabel 5.1). Dit verschil is geen zuiver onderzoeksresultaat, maar (grotendeels) het gevolg van de werkwijze van de politie c.q. de selectie van kinderpornoplegers die in aanmerking komen voor een INDIGO-afdoening. In het volgende hoofdstuk gaan we daar nader op in.

Naast het aandeel *first offenders* is gekeken naar de gemiddelde leeftijd van de kinderpornoplegers ten tijde van het indexdelict. Ook is er gekeken naar de gemiddelde leeftijd bij het eerste en het laatste delict. Omdat de *first offenders* invloed hebben op dit gemiddelde, wordt de gemiddelde leeftijd inclusief en exclusief de *first offenders* gepresenteerd (zie tabel 5.1). *Overall* zijn de kinderpornoplegers uit de INDIGO-groep ouder dan de controlegroep. Opvallend, althans in vergelijking met de criminele populatie in het algemeen, is dat de gemiddelde leeftijden van beide groepen ten tijde van het indexdelict hoog ligt. De INDIGO-groep is met een gemiddelde van 45 jaar ouder dan de kinderpornoplegers uit de controlegroep (43,4 jaar). De gemiddelde leeftijd neemt af als de *first offenders* buiten beschouwing worden gelaten, bij zowel de INDIGO-groep als de controlegroep.

Zowel voor als na het indexdelict kunnen kinderpornoplegers ook (andere) strafbare feiten hebben gepleegd. De INDIGO-groep is ouder bij het plegen van zowel het eerste als het laatste strafbaar feit (zie tabel 5.1). Naast de gemiddelde leeftijd, kunnen we ook iets zeggen over de duur van de criminele carrière (verschil in jaren tussen het eerste en het laatste delict) van de kinderpornoplegers. Voor beide groepen geldt dat de duur van de criminele carrière ongeveer drie jaar is. Het verschil tussen de INDIGO-groep

en de controlegroep is marginaal. Indien er geen rekening wordt gehouden met *first offenders*, stijgt dit gemiddelde. In dat geval duurt de totale criminele carrière voor de INDIGO-groep gemiddeld bijna negen jaar. Dit verschilt ruim drie jaar met de controlegroep, waar een criminele carrière 5,5 jaar duurt.²⁶

Ook de zogenoemde *first offender* kan eerder en meer kinderporno gedownload en verspreid hebben dan bekend is geworden bij de politie. Een van de geïnterviewden is al drie jaar bezig met het downloaden en verspreiden voordat hij tegen de lamp loopt. In de behandeling kan naar voren komen dat in plaats van enkele afbeeldingen er in werkelijkheid sprake is geweest van duizenden afbeeldingen.

Tabel 5.1 – Algemene gegevens naar groep (n=205)

	INDIGO-groep (n=99)		Controlegroep (n=106)		Totaal (n=205)	
	n	%	n	%	n	%
<i>First offender (n=205)</i>						
Ja*	71	72%	51	48%	122	60%
Nee*	28	28%	55	52%	83	40%
<i>Gemiddelde leeftijd eerste delict (in jaren)</i>						
Inclusief first offenders (n=205)	42,8		41,3		42,0	
Exclusief first offenders (n=83)	34,1		37,4		36,3	
<i>Gemiddelde leeftijd indexdelict (in jaren)</i>						
Inclusief first offenders (n=205)	45,0		43,4		44,2	
Exclusief first offenders (n=83)	41,8		41,6		41,7	
<i>Gemiddelde leeftijd laatste delict (in jaren)</i>						
Inclusief first offenders (n=205)	45,7		44,3		45,0	
Exclusief first offenders (n=83)	42,8		42,9		42,9	
<i>Gemiddelde duur criminele carrière (in jaren)</i>						
Inclusief first offenders (n=205)	2,9		3,0		2,9	
Exclusief first offenders* (n=83)	8,7		5,5		6,6	

* $p < .05$

Op basis van de politieregistraties is vervolgens de inhoud van de criminele carrière in kaart gebracht. Ofwel: aan welke delicten hebben de kinderpornoplegers zich schuldig gemaakt voorafgaand aan het indexdelict (zie tabel 5.2)? Het blijkt dat de kinderpornoplegers ook andere delicten plegen, zowel niet-zedenmisdrijven als hands-on zeden delicten. In totaal plegen de kinderpornoplegers uit de INDIGO-groep 181 delicten. Dit zijn er 136 minder dan de kinderpornoplegers uit de controlegroep, die in totaal 317 delicten plegen. Over de gehele linie zijn de kinderpornoplegers uit de INDIGO-groep minder crimineel actief dan kinderpornoplegers uit de controlegroep.

26 De totale criminele carrière is berekend op basis van de datum van het eerste en de datum van het laatste delict.

Tabel 5.2 – Aantal delicten (totaal) naar plegers per groep (n=205)

	INDIGO-groep (n=99)		Controlegroep (n=106)		Totaal (n=205)	
	<i>n</i> delicten	<i>n</i> kinder- porno- plegers	<i>n</i> delicten	<i>n</i> kinder- porno- plegers	<i>n</i> delicten	<i>n</i> kinder- porno- plegers
Vermogensdelicten	17	10	34	13	51	23
Gewelddelicten (tegen personen)	19	12	62	17	81	29
Gewelddelicten (tegen objecten)	3	3	16	7	19	10
Drugsdelicten	4	4	3	2	7	6
Wapendelicten	2	2	2	2	4	4
Wegenverkeerswet	5	4	10	7	15	11
Hands-on zedendelict*	7	6	71	48	78	54
Hands-off zedendelict	123	97	117	85	240	182
Overig	1	1	2	2	3	3
Totaal	181	99²⁷	317	106	498	205

* $p < .05$

5.2 Criminele historie

De criminele carrière voorafgaand aan het indexdelict duurt voor beide groepen ruim twee jaar (zie tabel 5.3).²⁸ Dat beeld verandert als de groep *first offenders*, die feitelijk geen criminele historie heeft, buiten beschouwing wordt gelaten. In dat geval heeft de INDIGO-groep een historie tot het indexdelict van bijna acht jaar in vergelijking met de vier jaar van de controlegroep.

Tabel 5.3 – Gemiddelde duur (in jaren) tot indexdelict (n=205)

	INDIGO-groep (n=99)	Controlegroep (n=106)
Gemiddelde duur tot indexdelict (inclusief first offenders)	2,2	2,2
Gemiddelde duur tot indexdelict (exclusief first offenders)*	7,7	4,1

* $p < .05$

De eerder gepleegde delicten bestaan voor beide groepen voornamelijk uit gewelds- en vermogensmisdrijven (zie tabel 5.5). De kinderpornoplegers uit de controlegroep hebben meer zedenmisdrijven gepleegd dan de INDIGO-groep, maar dat heeft zoals ge-

27 Het gaat bij de totaal aantallen kinderpornoplegers - in tabellen 5.2, 5.4 en 5.5 - om de unieke plegers die verschillende delicten kunnen hebben gepleegd.

28 Dat is bepaald door de periode te nemen van de datum van het eerste geregistreerde strafbare feit tot de datum van het indexdelict.

zegd met de selectiecriteria te maken. Dat laat onverlet dat er ook bij de INDIGO-groep plegers zitten met hands-on (n=3) en hands-off (n=8) zedendelicten in hun historie. In de interviews komt naar voren dat dit waarschijnlijk te maken heeft met zaken die al lang op de plank lagen en die alsnog een INDIGO-afdoening hebben gekregen. De controlegroep heeft in totaal meer delicten in de voorgeschiedenis.

Tabel 5.4 – Aantal delicten (historisch) naar plegers per groep (n=205)

	INDIGO-groep (n=99)		Controlegroep (n=106)		Totaal (n=205)	
	<i>n</i> delicten	<i>n</i> kinder- porno- plegers	<i>n</i> delicten	<i>n</i> kinder- porno- pleger	<i>n</i> delicten	<i>n</i> kinder- porno- pleger
Vermogensdelicten	13	8	18	10	31	18
Gewelddelicten (tegen personen)	18	11	47	16	65	27
Gewelddelicten (tegen objecten)	3	3	12	7	15	10
Drugsdelicten	1	1	3	2	4	3
Wapendelicten	2	2	2	2	4	4
Wegenverkeerswet	3	3	7	5	10	8
Hands-on zedendelict*	3	3	39	30	42	33
Hands-off zedendelict*	8	8	27	19	34	27
Overig	1	1	2	2	3	3
Totaal *	52	28²⁹	157	55	208	83

* $p < .05$

5.3 Recidive

Tot slot is de recidive onder kinderpornoplegers onderzocht. In hoeverre hebben zij na het indexdelict weer andere delicten gepleegd? Gepleegde delicten na het indexdelict worden geassocieerd in verschillende recidivecategorieën. De kinderpornoplegers worden gevolgd tot 1 januari 2018.³⁰ De duur van de follow-up-periode ligt tussen de 48 en 71 maanden. De gemiddelde follow-up-periode is 57 maanden.³¹

Recidivecategorieën

In dit onderzoek worden drie verschillende recidivecategorieën onderscheiden. *Generieke recidive* is recidive van enig delict. *Specifieke recidive* is recidive van ieder zedendelict. Het kan dan gaan om zowel hands-on als hands-off zedendelicten. Indien het alleen een hands-off zedendelict betreft, is er sprake van *speciale recidive*.

²⁹ Zie voetnoot 27

³⁰ De politieregistraties gaan tot en met december 2017.

³¹ Met follow-up-periode wordt bedoeld op de tijd dat de verdachten in de systemen gevolgd kunnen worden.

Van de totale groep (n=205) recidiveren 46 kinderpornoplegers (22%). In de follow-up-periode plegen zij in totaal 86 delicten, waarvan er 37 als zedendelict worden aangemerkt. Van de INDIGO-groep (n=99) recidiveren 26 kinderpornoplegers (26%). In totaal plegen kinderpornoplegers in deze groep dertig delicten na het indexdelict, het betreft voornamelijk hands-off zedendelicten (n=18). Twintig kinderpornoplegers uit de controlegroep (n=106) plegen in totaal 56 delicten in de follow-up-periode. Het gaat dan met name om vermogens- en geweldsdelicten (n=35), en – in iets mindere mate – zedendelicten (n=17). Verder komt naar voren dat kinderpornoplegers uit de INDIGO-groep significant vaker een hands-off zedendelict plegen na het indexdelict dan de kinderpornoplegers uit de controlegroep.

Tabel 5.5 – Gemiddeld aantal delicten (recidive) naar groep (n=205)

	INDIGO-groep (n=99)		Controlegroep (n=106)		Totaal (n=205)	
	n delicten	n kinderpornoplegers	n delicten	n kinderpornoplegers	n delicten	n kinderpornoplegers
Vermogensdelicten	4	4	16	5	20	9
Geweldsdelicten (tegen personen)	1	1	15	4	16	5
Geweldsdelicten (tegen objecten)	0	0	4	1	4	1
Drugsdelicten	3	3	0	0	3	3
Wapendelicten	0	0	0	0	0	0
Wegenverkeerswet	2	2	3	2	5	4
Hands-on zedendelict	2	2	10	7	12	9
Hands-off zedendelict*	18	17	7	5	25	22
Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal	30	26³²	56	20	86	46

* $p < .05$

Voor generieke recidive blijkt dat er geen significant verschil is tussen de twee groepen kinderpornoplegers. Voor zowel specifieke als speciale recidive geldt dat meer kinderpornoplegers uit de INDIGO-groep recidiveren (respectievelijk 19% en 17%) dan kinderpornoplegers uit de controlegroep (respectievelijk 9% en 5%) (tabel 5.7).³³ Hierbij geldt een voorbehoud van de kleine aantallen. Er recidiveren twee personen uit de INDIGO-groep naar een hands-on delict.

32 Zie voetnoot 27.

33 Een persoon kan zowel naar een hands-on als een hands-off delict recidiveren.

Tabel 5.6 – Recidive (prevalentie) en duur tot eerste recidive naar groep (n=205)

	INDIGO-groep (n=99)	Controlegroep (n=106)	Totaal (n=205)
<i>Recidive (prevalentie)</i>			
Generieke recidive	26 (26%)	20 (19%)	46 (22%)
Specifieke recidive*	19 (19%)	10 (9%)	29 (14%)
Speciale recidive*	17 (17%)	5 (5%)	22 (11%)
<i>Eerste recidive (duur in maanden)</i>			
Generieke recidive	25,1	28,6	26,7
Specifieke recidive	28,4	26,6	27,8
Speciale recidive	30,2	29,6	30

* p < .05

Voor de tijdsduur tot eerste recidive worden er geen significante verschillen gevonden tussen de twee groepen kinderpornoplegers. Het aantal maanden tot recidive ligt tussen de 0 en 62 maanden. Gemiddeld recidiveren kinderpornoplegers tussen de 25 en 30 maanden na het indexdelict (afhankelijk van de recidivecategorie).

Met behulp van survivalanalyses³⁴ kunnen de ‘overlevingskansen’ van de twee groepen kinderpornoplegers in de tijd inzichtelijk worden gemaakt. In dit geval leidt recidive tot een lagere ‘overlevingskans’. In figuren 1 tot en met 3 (bijlage 1) zijn de overlevingskansen voor de drie verschillende recidivecategorieën gepresenteerd. Met de survivalanalyses worden niet alleen de prevalentie, maar ook de recidivesnelheid gepresenteerd.

Uit figuren 1 tot en met 3 kan worden afgeleid dat de overlevingskansen van de twee groepen kinderpornoplegers nagenoeg gelijk zijn in de eerste twee jaar na het indexdelict. Na (ongeveer) twee jaar ontstaan er – voor de verschillende recidivecategorieën – verschillen. Voor generieke recidive (figuur 1) geldt zoals gezegd dat er geen significant verschil wordt gevonden tussen de twee groepen kinderpornoplegers. Kinderpornoplegers uit zowel de INDIGO-groep als de controlegroep recidiveren even snel na het indexdelict. Voor specifieke en speciale recidive (figuur 2 en 3) verschillen de overlevingskansen van de twee groepen kinderpornoplegers. De overlevingskans voor kinderpornoplegers uit de controlegroep is significant groter dan kinderpornoplegers uit de INDIGO-groep (in casu minder recidive door de controlegroep).

INDIGO nader bekeken

Bij de voorgaande survivalanalyses kan de vraag worden gesteld of de verschillen in recidive tussen beide groepen niet te maken heeft met de gedeeltelijke onvergelykbaarheid van de groepen. In de controlegroep zit immers een aantal kinderpornoplegers

34 In dit onderzoek maken we gebruik van een Kaplan-Meier survivalanalyse.

die een detentiestraf hebben gehad en die mogelijk ook andere kenmerken en achtergronden hebben. Daarvoor is gecontroleerd. Ten eerste zijn met behulp van Propensity Score Matching (PSM) twee gelijke groepen geconstrueerd. PSM is een techniek die probeert om twee niet-vergelijkbare onderzoeksgroepen toch vergelijkbaar te maken. Dit doet de techniek door steeds een kinderpornopleger uit de INDIGO-groep te zoeken die qua achtergrondkenmerken hetzelfde is als een kinderpornopleger uit de controlegroep. Na PSM kunnen vergelijkingen dan op valide wijze gemaakt worden (Bijleveld et al., 2015). Vervolgens zijn er met de overgebleven kinderpornoplegers opnieuw analyses uitgevoerd (survivalanalyse en HOMALS). Echter, na PSM blijven er te weinig kinderpornoplegers over om statistische analyses op uit te voeren.³⁵ Beschrijvende statistieken laten echter zien dat er nog steeds meer kinderpornoplegers uit de INDIGO-groep recidiveren en kan met enige voorzichtigheid van een INDIGO-effect worden gesproken, ofwel deze afdoening zorgt niet voor een lagere recidive.

5.4 Samenhang tussen variabelen

In het vorige hoofdstuk zijn de kenmerken en achtergronden van beide groepen kinderpornoplegers aan de orde gekomen. In dit hoofdstuk zijn de criminaliteitspatronen behandeld. De vraag is in hoeverre er sprake is van een verband tussen die factoren (kenmerken, achtergronden en criminaliteit). In dat kader is een exploratieve statistische toets uitgevoerd, HOMALS, waarmee variabelen die min of meer bij 'elkaar horen' gegroepeerd worden, waardoor clusters of groepen ontstaan. Daarbij is gekeken naar variabelen die blijkens de literatuur relevant zijn dan wel uit de vergelijking tussen de INDIGO-groep en de controlegroep als onderscheidend naar voren zijn gekomen. In bijlage 2 staat een grafiek die als volgt kan worden geïnterpreteerd: de variabelen die rond het kruispunt van 0,0 zijn gegroepeerd zijn niet onderscheidend van elkaar. Anders gezegd, hoe verder van het kruispunt verwijderd, des te meer onderscheid van de andere groepen variabelen. Een dimensie is rechtsboven te zien, bestaande uit de groep 1) generieke recidive, gokverslaving, schulden, werkloos, geen *first offender*, middelenverslaving en geen opleiding. Qua profiel onderscheiden deze plegers zich van de andere groep die 2) pedofiel is, kampt met persoonlijkheidsstoornissen, een zwak sociaal netwerk heeft, alleen woont, laag/middelbaar opleidingsniveau heeft en recidiveert naar (hands-on en hands-off) zedendelicten. Als voorbehoud hierbij geldt dat de 'waarde' van het model niet groot is en nader onderzoek met grotere groepen kinderpornoplegers nodig is om deze voorlopige bevindingen te verifiëren.

³⁵ Na PSM blijven er 44 kinderpornoplegers over (22 uit elke groep).

6 INDIGO-afdoening in de praktijk

In dit hoofdstuk staat de toepassing van de INDIGO-afdoening in de praktijk centraal. Het gaat hierbij om hoe de politie, Reclassering en behandelinstututen met de afdoening omgaan en welke ontwikkelingen zij daarin waarnemen. Als eerste komt de bredere context van de afdoening aan de orde en de criteria die bij de toepassing ervan worden gehanteerd (§ 6.1). Vervolgens wordt ingegaan op de werkwijze van de politie en het OM en het aantal zaken betreffende de INDIGO-afdoening (§ 6.2). In de opvolgende paragraaf komt de inhoud van de behandeling aan bod (§ 6.3) en wat de rol van de Reclassering daarin is (§ 6.4). Tot slot wordt stilgestaan bij de resultaten van de afdoening (§ 6.5).

6.1 Context en inclusiecriteria

Hoewel de INDIGO-afdoening zijn oorsprong kent in de politie-eenheid Rotterdam is deze inmiddels landelijk gemeengoed. Meldingen van het downloaden van kinderporno worden zowel landelijk als vanuit de politie-eenheden aangedragen. In vergelijking met het recente verleden (<2 jaar) is er een toename zichtbaar van meldingen die betrekking hebben op het zelf vervaardigen van kinderporno. In dergelijke gevallen is vaak sprake van een combinatie van zedendelicten, waarvan het kijken naar en/of het ter beschikking stellen van kinderporno onderdeel uitmaakt. Dit is mede een gevolg van het feit dat meldingen van het downloaden van kinderporno in een internationale context tegenwoordig anders worden afgehandeld door de Landelijke Eenheid, waarbij de focus ligt op *key players*, netwerken en recent misbruik. Dit betekent dat nu – meer dan in het verleden – sprake is van relatief zwaardere zedenzaken en in mindere mate van ‘simpele’ downloadzaken. Er is thans minder menskracht om zaken die in aanmerking komen voor een INDIGO-afdoening te identificeren. Deze zaken blijven in de woorden van een respondent ‘hangen’.

Deze wijziging in beleid en werkwijze, waarover later meer, kan worden teruggevoerd op het grote aantal meldingen, dat een respondent in de volgende metafoer beschrijft: *‘Wat voorheen een stroompje was, is een beek geworden en uitgegroeid tot een rivier aan meldingen.’* Omdat het aantal meldingen groter en groter wordt, wordt met andere woorden steeds meer geselecteerd. Selectie richt zich daarbij op de groep personen die zich aan ernstige feiten schuldig maakt, ofwel: niet meer degenen die alleen downloaden en kijken, maar de personen die kinderporno vervaardigen en netwerken oprichten om dit te verspreiden. Een uitzondering daarop wordt gevormd als tactische informatie – bijvoorbeeld een IP-adres dat herhaaldelijk in verband kan worden gebracht

met het downloaden van kinderporno – een hogere prioriteitsstelling rechtvaardigt. *‘Ik heb dit jaar 30.000 meldingen gehad, waarvan er van 700 een onderzoeksdossier wordt gevormd en 300 tot een strafrechtelijke afdoening leiden. Dus het aandeel zaken waarvan we niet weten wat iemand überhaupt doet, is idioot groot.’*

Om te bepalen of zaken in aanmerking komen voor een INDIGO-afdoening, is een leidraad opgesteld. Een van de aspecten die daarbij wordt meegewogen, is de aard en omvang van het op gegevensdragers opgeslagen materiaal dat wordt aangetroffen. Ook speelt mee of iemand het delict bekent. Daarnaast wordt gekeken naar eventuele contra-indicaties, zoals eerdere zedendelicten of een rol in de vervaardiging van kinderporno (in plaats van het enkel downloaden daarvan). Met name van belang voor de risico-inschatting is het bewustzijn waarmee iemand kinderporno heeft gedownload. Ter vervanging van de soms subjectieve inschatting van de rechercheurs is het KIRAT (Kent Internet Risk Assessment Tool) geïntroduceerd, hoewel dit niet tot een volledige uitbanning van verschillen in werkwijzen tussen eenheden en het al dan niet kiezen voor een INDIGO-afdoening heeft geleid. Dit is mede terug te voeren op het aantal selectiemomenten waarop tot een INDIGO-afdoening kan worden besloten, waarbij de beslissing om hier al dan niet voor te kiezen afhankelijk is van de betreffende officier van justitie – die uiteindelijk de beslissing neemt om over te gaan tot een INDIGO-afdoening – en het werkaanbod in de regio. *‘Een doorsnee kinderpornozaak duurt namelijk drie tot vijf maanden, terwijl een INDIGO-afdoening twee tot drie weken nodig heeft.’* Deze snelheid vinden respondenten overigens ook een pluspunt van de INDIGO-afdoening: de therapie kan vrijwel direct beginnen. Dit is in contrast met het moment waarop gestart wordt met therapie in een strafrechtelijk traject. *‘Dan gaan ze pas in behandeling na een veroordeling. Maar dan ben je zo anderhalf jaar verder.’*

KIRAT

KIRAT is een tijdsmanagementtool om de prioriteit van het oppakken van een kinderpornozaak mee te bepalen. Er wordt gekeken naar antecedenten op het gebied van zeden, het beroep van de verdachte en of diegene in zijn dagelijks leven (werk of privé) veel in aanraking komt met kinderen. Ernstige kinderporno of kinderporno met kinderen jonger dan 7 jaar belanden bovendien standaard op zitting. Ook wordt gekeken naar het berouw van de kinderpornopleger, in hoeverre deze geschrokken is, diens motivatie voor een behandeling (*‘een verdachte moet zelf willen; als hij blijft ontkennen, heeft een INDIGO-afdoening geen zin’*) en de mate waarin een persoon diens gedrag zelf als een probleem ziet. Een lage score kan tot een INDIGO-afdoening leiden. Dit geldt soms ook voor zaken waarbij sprake is van ernstiger vormen van kinderporno, omdat die al langer op de plank liggen. Een nadeel van deze methodiek is dat een onderbuikgevoel (*‘wat doet deze persoon voor de rest’*) niet meegenomen kan worden. Doorgaans, zo geven respondenten aan, leidt deze methodiek tot een goede inschatting.

6.2 Werkwijze en aantal zaken

De respondenten vanuit de politie hebben verteld hoe de INDIGO-aanpak in de praktijk op hoofdlijnen verloopt. In het geval van een melding dat er kinderporno is gedownload of verspreid en de zaak in overleg met de officier van justitie als 'INDIGO-waardig' wordt beoordeeld, wordt een bezoek aan het huis van de verdachte gebracht.³⁶ De politie kan gebruikmaken van een USB-stick om vast te stellen of er kinderporno op gegevensdragers aanwezig is. De software op deze USB-stick scant alle op de computer staande gegevens aan de hand van een unieke lijst met codes van bij de politie bekende kinderporno. Vanzelfsprekend bestaat daarmee het risico dat (nog) niet bekend materiaal wordt gemist. Overigens gebruiken niet alle eenheden de USB-stick ter plaatse.

Het huisbezoek gebeurt onaangekondigd.³⁷ Politie medewerkers verplaatsen zich in een burgerauto en dragen burgerkleding. Direct na de mededeling dat zij van de politie zijn, vertellen zij aan de betreffende persoon dat zij iets persoonlijks willen bespreken. Op deze wijze wordt getracht te voorkomen dat iemand schrikt omdat deze denkt dat een familielid iets is overkomen. Het moment waarop de aanleiding van het bezoek wordt gemeld, is afhankelijk van de situatie. Dit is mede afhankelijk van de locatie (een woning of een gehorig portiek) en eventuele aanwezigen (vrouw en/of kinderen). Nadat de achtergrond van het bezoek is toegelicht, wordt de persoon in kwestie gevraagd waar hij zijn kinderporno bewaart. Daarnaast 'scannen' de betreffende politie medewerkers het huis op eventueel afwijkende zaken die contra-indicaties kunnen opleveren voor een INDIGO-afdoening. *'Als die man een gezin heeft, is het logisch dat er kinderkleding en speelgoed in het zicht liggen. In het geval van een alleenstaande man zou dit uiteraard wel opvallend zijn.'* Gegevensdragers met daarop kinderporno worden gevorderd en in beslag genomen. Concreet betekent dit dat personal computers, laptops, tablets, mobiele telefoons, externe harde schijven en USB-schijven in beslag genomen kunnen worden. De vordering wordt aan de desbetreffende verdachte gedaan tijdens het huisbezoek, waarbij deze in de gelegenheid gesteld wordt alle relevante gegevensdragers te overhandigen. Daarmee bestaat het risico dat deze niet alle gegevensdragers overhandigt. Sommige respondenten vertellen dat zij om die reden – na toestemming van de verdachte – ook zelf rondkijken in huis. *'Het is ook afhankelijk van de reactie. Als iemand erg geschrokken is door het huisbezoek en direct bekend, overhandigt hij in de regel direct alles wat hij heeft.'* Sommige respondenten geven aan het materiaal op de verstrekte gegevensdragers vervolgens uit te kijken op het bureau. Andere respondenten doen dit vanuit het oogpunt van tijdsbesparing juist niet. Op basis van het huisbezoek wordt vervolgens in overleg met de officier van justitie beslist over het al dan niet inzetten van een INDIGO-afdoening. Uit de interviews komt naar voren dat het advies van de politie doorgaans wordt opgevolgd. Desalniettemin is soms sprake van een verschil van professioneel inzicht.

³⁶ De juridische context van dit huisbezoek staat vermeld in box 1 in hoofdstuk 1.

³⁷ Zie bijlage 3 voor de folder die de politie achterlaat en waarin wordt verwezen naar Stop-it-Now.

Een verschil van professioneel inzicht

Vanuit een andere eenheid kwam een melding binnen over het downloaden van kinderporno. Het IP-adres kon worden teruggevoerd op het huis van een man. Onderzoek maakte duidelijk dat hij zoektermen gebruikte die duiden op het zoeken naar kinderporno; verder werden enkele tientallen afbeeldingen van poserende kinderen – relatief weinig en van niet ernstige aard – gevonden. Op basis van deze informatie besluit het OM tot een INDIGO-afdoening. Dit was in de optiek van de politie niet de juiste weg, mede omdat plaatjes verwijderd bleken te zijn en Russische zoektermen waren gebruikt waarmee filters konden worden omzeild. Dit suggereerde immers dat de kinderpornopleger veel moeite had gedaan om kinderporno te kunnen vinden. Uiteindelijk is naast het hulpverleningstraject een zorgmelding gedaan en is de vrouw van de pleger geïnformeerd.

Kinderpornoplegers reageren vaak geschrokken en overrompeld op een huisbezoek. *‘We merken het altijd vrij snel als het niet de persoon is die we als eerste aanspreken. Die reageren op een heel andere manier.’* Uit de interviews blijkt dat het eerste verhoor van een verdachte zowel later op het politiebureau als direct ter plaatse kan plaatsvinden. De werkwijze van de door ons gesproken respondenten van de politie verschilt op dit vlak. De laatste wijze van verhoor, bij de verdachte thuis, kent volgens een respondent meerdere nadelen. Los van fatsoen (‘het is niet netjes en ethisch om dat te doen’) geldt dat verdachten zich onder druk gezet kunnen voelen om antwoord te geven of wachwoorden te verstrekken. ‘Er is een reden dat bijna niemand “nee” zegt op een dergelijk verzoek.’ Bovendien zijn verdachten op dat moment nog niet in de gelegenheid geweest een advocaat te raadplegen. In het geval dat een zaak ernstiger blijkt te zijn dan oorspronkelijk gedacht – en wellicht moet worden opgeschaald naar een strafzaak – kan het direct ter plaatse verhoren juridisch consequenties met zich meebrengen. Dat sprake kan zijn van ernstigere delicten dan verwacht, blijkt uit verschillende interviews. Zo vertelt een van onze respondenten: *‘Toen we ter plekke gingen, reageerde de man erg nerveus. Om die reden zijn we verder gaan kijken. Dit resulteerde in een enorme berg kinderporno. Daaruit kwam nog een verdachte in beeld. Dit betrof een man die zijn kind al vele jaren misbruikte.’* Andersom wordt echter gesteld dat een INDIGO-afdoening kinderpornoplegers ook onevenredig kan belasten. Een respondent verwijst daarbij naar een autistische man die zeer veel porno downloadde. *‘Hij haalde zoveel binnen, dat foto’s van vijftien-, zestien- en zeventienjarige jongens misschien één procent van zijn hele collectie vormden. Met een INDIGO-afdoening kun je mensen in de problemen brengen voor iets waarvoor ze niet eens in behandeling zouden hoeven of moeten.’* De officier heeft in dit specifieke geval besloten tot een voorwaardelijk sepot. Andere respondenten vanuit de politie stellen verder dat een INDIGO-afdoening vanwege het langdurige karakter als een forse straf kan worden ervaren.

Brief-afdoening

Met de komst van wifi kan een groot aantal mensen gemakkelijk van dezelfde internet-aansluiting gebruikmaken. Dit gebeurt veelvuldig bij onder andere panden met meerdere bewoners, zoals studentenhuizen. Daarnaast kan bijvoorbeeld in flatgebouwen gebruikgemaakt worden van onbeveiligde wifi-verbindingen. In dergelijke gevallen kan vanuit het IP-adres niet worden afgeleid wie de vermoedelijke kinderpornopleger is. In dergelijke gevallen kan de politie overgaan tot het gebruik van de 'briefvariant' van de *oorspronkelijke* INDIGO-afdoening.³⁸ In deze brief, die aan de houder van het IP-adres wordt verstuurd, wordt geschreven dat vanaf het betreffende adres kinderporno is gedownload. Deze kan vervolgens actie ondernemen, bijvoorbeeld door de bewoners van een pand hierover te informeren. Op deze wijze kan alsnog een signaal worden afgegeven dat het downloaden van kinderporno niet is toegestaan en voor de politie niet onopgemerkt blijft. Uit de gehouden interviews kan worden afgeleid dat de briefvariant van de INDIGO-afdoening incidenteel door bepaalde eenheden wordt toegepast.

Indien een officier van justitie besluit tot een INDIGO-afdoening, wordt de kinderpornopleger uitgenodigd voor een (kort) verhoor op het politiebureau. Hierbij mag een advocaat aanwezig zijn. In dit verhoor wordt kort stilgestaan bij het huisbezoek en het materiaal dat is aangetroffen en wordt verteld onder welke voorwaarden het OM beslist tot een voorwaardelijk sepot; in de context van de INDIGO-afdoening betreffen deze voorwaarden toezicht door de Reclassering, naleven van de aanwijzingen, het verlenen van medewerking aan controles op de aanwezigheid van kinderporno op gegevensdragers en het volgen van een zedengerelateerde behandeling voor de duur van minimaal twee jaar. De Reclassering of de behandelinstelling heeft hierin overigens een adviserende taak. Bovendien krijgen kinderpornoplegers, vanwege het voorwaardelijk sepot, een zedenantecedent. Zij worden hier nadrukkelijk over geïnformeerd. Vervolgens wordt gevraagd of iemand bereid is aan een INDIGO-afdoening mee te werken. Kinderpornoplegers weten op voorhand soms niet – voordat zij het verhoor ingaan – dat deze wijze van afhandeling zal worden aangeboden. Na het verhoor volgt een terugkoppeling aan het OM. Centraal in deze terugkoppeling staan de bekentenis van verdachte, dat deze afstand heeft gedaan van gegevensdragers en dat op basis van het aangetroffen materiaal overgegaan kan worden tot een INDIGO-afdoening.

De eerdergenoemde beleidswijziging van het OM, uitgevoerd door de Landelijke Eenheid, heeft geleid tot een verminderde instroom van zaken die voor een INDIGO-af-

38 Sinds 2013 valt de briefvariant niet meer onder de INDIGO-afdoening. De minister van Justitie en Veiligheid refereert in een brief aan de Tweede Kamer in 2016 aan de waarschuwingsbrief: <https://www.openkamer.org/kamervraag/2016Z19268/>. In sommige politie-eenheden wordt ook nog gebruik gemaakt van de waarschuwingsbrief.

doening in aanmerking komen. Hoewel de visie van respondenten over de precieze verhouding tussen instroom van zaken uit enerzijds de Landelijke Eenheid en anderzijds de eigen politie-eenheid verschilt, kan uit hun antwoorden wel worden opgemaakt dat de meerderheid van de INDIGO-zaken thans uit de eigen eenheid komt. In de interviews worden percentages van 70 genoemd, terwijl dat voorheen 30 procent was. Leidend in de beslissing voor een INDIGO-afdoening is dat op deze manier zaken die anders in het geheel geen opvolging zouden krijgen vanwege de beperkte zwaarte daarvan toch opvolging krijgen in de vorm van een behandeling. *'Deze afdoening is mooi als je bulkzaken hebt. Je kan al die zaken nooit grondig onderzoeken met de capaciteit die we hebben. Je hoopt dan dat die persoon dusdanig schrikt door INDIGO dat die het niet weer zal doen.'* Sommige respondenten geven aan de huidige prioriteitsstelling te begrijpen, maar de beperkte instroom van INDIGO-zaken ook frustrerend te vinden. Zij geven aan het belangrijk te vinden om bij zo veel mogelijk mensen aan de deur te gaan om een verandering te bewerkstelligen, het gevoelsmatig lastig te vinden dat het aantal INDIGO-zaken achterblijft en het signaal dat zij afgeven naar burgers hierdoor te missen. Tegelijkertijd stelt een respondent dat het aantal INDIGO-zaken achterblijft door de omvang van het digitaal bewijsmateriaal. Deze respondent zegt dat, los van zaken die voor een INDIGO-afdoening in aanmerking komen, zij zichzelf daarmee van werk voorzien. Ook komt het voor dat zaken worden 'opgeplust' door de aard van het materiaal dat ernstiger was dan van tevoren gedacht (bijvoorbeeld erg jonge kinderen) of gedrag (zoals het meermaals reizen naar landen die bekend staan om sekstoerisme): er ontstaat dan een vermoeden om verder te kijken naar internetgebruik en gevoerde chats.

Een respondent: 'Stel je hebt een man die aan scouting doet en die is veroordeeld voor het misbruiken van jongetjes. In een chat zegt een andere man dat hij ook wel geïnteresseerd is en binnen een week zijn verregaande afspraken gemaakt om jongetjes te misbruiken. We ronden dan een zaak af en gaan door met de tweede. Dat leidde tot een hele grote zaak, waaraan uiteindelijk een chatbericht ten grondslag gelegen heeft.'

Respondenten stellen dat het beperkt aantal zaken dat kan worden uitgerechercheerd leidt tot een zeer beperkt zicht op kinderpornoplegers. Dit spitst zich voornamelijk toe op de ernst van hun downloadgedrag. Zo blijft het de vraag of het bij enkele plaatjes blijft of dat sprake is van zeer ernstige vormen en/of grote hoeveelheden kinderporno die worden gedownload of misschien zelfs zelf worden vervaardigd. In de woorden van een van de respondenten: *'Er is nu erg weinig zicht op de grote bulk. Dit is zorgelijk, omdat daar ook ernstige zaken tussen kunnen zitten. Die missen we nu.'*

6.3 Behandeling

Instroom

Wat betreft de behandeling van kinderpornoplegers kan volgens de geïnterviewde respondenten van de behandelinstututen een onderscheid worden gemaakt tussen perso-

nen die zich vrijwillig aanmelden voor behandeling en personen die vanuit een strafrechtelijk kader worden behandeld. Personen die vanuit een strafrechtelijk kader worden behandeld, stromen via de Reclassering in bij hulpverleningsinstanties zoals De Waag en Kairos. In opdracht van het OM volgt een medewerker van de Reclassering het verloop van deze behandeling. Wanneer iemand zich niet aan de door de rechter en/of het OM opgelegde voorwaarden houdt, kan worden besloten tot een andere (strafrechtelijke) afhandeling. De opgelegde voorwaarden dienen derhalve als spreekwoordelijke stok achter de deur voor personen die vanuit een strafrechtelijk kader worden behandeld. Bij een vrijwillige behandeling ontbreekt een justitieel kader c.q. toezicht vanuit de Reclassering. Dat betekent overigens niet dat de cliënt dan helemaal niets te verliezen heeft. Zo kan de reden voor de aanmelding voor vrijwillige behandeling gelegen zijn in de druk van de partner en/of kinderen, wanneer die aangeven het contact te zullen verbreken als iemand niet in behandeling gaat. Wel betekent dit dat er geen mogelijkheden zijn om iemand in behandeling te houden indien diegene dat niet meer wil.³⁹

Proces en inhoud van de behandeling

In de praktijk kunnen zedendelinquenten zich schuldig maken aan hands-on en hands-off delicten. Ondanks verschillen in de aard van het delictgedrag is er niet altijd sprake van een op kinderpornoplegers toegespitste behandeling. Hun behandeling valt dan onder de bredere noemer van de behandeling van zedendelinquenten. De duur van deze behandeling loopt uiteen van 1,5 tot 2,5 jaar. Normaal gesproken zit de behandelduur van kinderpornoplegers aan de ondergrens hiervan, uitgaande van een behandeling per week. In eerste aanleg wordt voor hen een terugvalpreventieplan opgesteld. Van daaruit wordt toegewerkt naar een aanpak op maat. Afhankelijk van de specifieke behandeldoelen kan dit leiden tot meer of minder behandelmomenten en/of een aangepaste behandelduur.

Aan de basis van de aanpak op maat staat de over kinderpornoplegers beschikbare informatie en, in het verlengde daarvan, het recidiverisico. Deze inschatting bepaalt ook mede de behandelduur en -intensiteit. Een persoon waarvan het recidiverisico als laag wordt ingeschat, wordt bijvoorbeeld korter en/of minder intensief behandeld. Een individuele risicotaxatie ligt derhalve aan de basis van een aanpak op maat.⁴⁰ Waar de uiteindelijke behandeling (overwegend) in groepen plaatsvindt, wordt deze risicotaxatie individueel uitgevoerd. De periode tussen de risicotaxatie en de start van de groepsbehandeling bedraagt tussen de vijf en tien weken. Bij de risicotaxatie wordt verkend welke aspecten een rol (kunnen) hebben gespeeld bij het downloaden van kinderporno. Daarbij is expliciet aandacht voor slachtofferschap van kinderpornoplegers zelf,

39 We merken hierbij op dat kinderpornoplegers die een INDIGO-afdoening krijgen vaak al eerder via een doorverwijzing van de huisarts met een behandeling gestart zijn. Het strafrechtelijk kader c.q. het voorwaardelijk sepot onder voorwaarde van het volgen van behandeling volgt dan later.

40 Wat betreft de risicotaxatie: de gangbare risicotaxatie-instrumenten (*Static, Stable en Acute*) zijn niet bedoeld en genormeerd voor downloaders van kinderporno, maar worden wel als richtlijn meegenomen in het bepalen van hoog/laag risico op herhaling.

omdat dit hun seksuele ontwikkeling en persoonlijkheidsvorming kan hebben verstoord. *'Het is ook belangrijk dat dit slachtofferschap erkend wordt. Anders blijft dit maar terugkomen bij het behandelen van het daderschap.'* In zijn algemeenheid merken respondenten op dat het inschatten van het recidiverisico van zedendelinquenten lastig is ondanks de instrumenten die hen daartoe op dit moment ter beschikking staan. Voor personen die een voorwaardelijk sepot hebben ontvangen van het OM in de vorm van een INDIGO-afdoening speelt daarnaast een ander aspect mee dat het inschatten van het recidiverisico bemoeilijkt. Vanwege het feit dat tot een voorwaardelijk sepot besloten wordt, doet de politie geen aanvullend onderzoek. Een gevolg daarvan is dat het recidiverisico voor deze groep nog lastiger kan worden bepaald, omdat de uitgebreidere inhoud van de gegevensdragers die voor het bepalen van het recidiverisico relevante informatie kan bevatten niet bekend is.

De inhoud van de behandelingen loopt in het kader van maatwerk uiteen. Wel zijn er binnen de behandelingen een aantal gemene delers te onderscheiden. Bewustwording over de achtergrond van kinderporno en het slachtofferschap dat daarachter schuilgaat, seksualiteitsbeleving en vrijetijdsbesteding staan bijvoorbeeld centraal bij de behandeling van kinderpornoplegers. Dit geldt zowel voor personen die een voorwaardelijk sepot hebben ontvangen van het OM in de vorm van de INDIGO-afdoening als voor personen die in een ander (strafrechtelijk) kader worden behandeld. Op de persoon toegespitste onderdelen binnen de aanpak lopen uiteen en vinden hun oorsprong mede in het achterliggende motief voor het downloaden van kinderporno. Wanneer hier een seksuele geaardheid (pedofilie) achter zit, staat preventie – het vormgeven aan die geaardheid in de vorm van seksueel contact met kinderen en/of het downloaden van kinderporno – centraal. Omdat het verkennen en/of ontdekken van een geaardheid implicaties kan hebben voor iemands geestelijk welzijn, is het belangrijk om alert te zijn op terugval in de vorm van hands-on of hands-off delicten. *'Het is voor mannen met een pedofiele voorkeur lastig om deze niet te mogen uiten in zowel handelingen als het kijken naar plaatjes.'* Indien er geen sprake is van pedofilie, wordt het accent van behandelingen veelal verlegd naar tijdsbesteding, de relatie (indien aanwezig) en het bredere sociale netwerk. Het komt bijvoorbeeld voor dat kinderpornoplegers bijna een fulltime werkweek aan het downloaden besteden; voor deze tijd moet dan een andere invulling worden gezocht. Daarnaast is het belangrijk om met de eventuele partner in gesprek te gaan. Uit de interviews blijkt dat partners in de regel niet direct nadat uitgekomen is dat hun partner kinderporno downloadt, besluiten om bij hun partner weg te gaan. Wanneer meer informatie over het delict en/of de achtergrond daarvan bekend wordt, kan dit echter alsnog tot veel boosheid jegens de partner en angst (mogelijk slachtofferschap van de kinderen) leiden. Naar schatting de helft van de partners besluit uiteindelijk tot een scheiding. De andere helft lijkt mede door het delict juist dichterbij elkaar te komen. *'Ik heb wel eens gehoord dat een stel nog nooit zoveel met elkaar heeft gepraat als na het moment dat de man gepakt was voor het downloaden van kinderporno. Dit soort delicten dwingen tot een persoonlijk gesprek. Soms was er bij de vrouwen*

al wel sprake van een vermoeden, maar werd dit door de man hevig ontkend. Als zij worden gepakt, is er echter geen ontkennen meer aan.'

Behandelingen worden in de regel in een groep gegeven. Contra-indicaties voor groepsbehandeling zijn het ontbreken van zelfreflecterend vermogen en specifiek gedrag in de groep, zoals het geven van tips aan anderen waar zij kinderporno kunnen vinden. In de regel is bij kinderpornoplegers in het begin van de groepsbehandeling sprake van angst en terughoudendheid, wat zich uit in een lage mate van interactie met andere personen die worden behandeld. Omdat interactie belangrijk is en ertoe kan bijdragen dat mensen durven toe te geven aan een terugval, is het voor behandelaars belangrijk om deze interactie te stimuleren. Vanwege het belang van interactie vinden groepsbehandelingen wekelijks en niet maandelijks plaats. Dit bevordert de acceptatie van nieuwe personen in de groep en helpt hen zelf ook om zich thuis te gaan voelen in de groep. *'Eerst komen cliënten altijd schoorvoetend de groep binnen, want ze presenteren zichzelf het liefst niet in een groep. Ze krijgen zo echter de tijd om daaraan te werken en uiteindelijk lopen ze fluitend de deur uit.'* Gaandeweg kunnen zij in de groep meer verantwoordelijkheid voor hun daden nemen. Bovendien is er aandacht voor de drempels waar zij tegenaan lopen en gaat het derhalve niet alleen over het delictgedrag en de achtergronden die daaraan ten grondslag hebben gelegen. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om het voeren van sollicitatiegesprekken en het informeren van iemand binnen het sociale netwerk over je delictgedrag. Het voordeel van een groepsbehandeling is dat deelnemers elkaar kunnen stimuleren, motiveren en helpen. *'Als behandelaar ben je in zo'n groep faciliterend. Andere deelnemers zijn ervaringsdeskundigen en kunnen elkaar beter informeren of ergens op wijzen dan wij.'* Tegelijkertijd opperen respondenten dat het 'mengen' van kinderpornoplegers met andersoortige zedendelinquenten ook nadelig zou kunnen zijn, omdat de aard en ernst van hun delictgedrag en achterliggende oorzaken aanmerkelijk kunnen verschillen.

Groepsbehandelingen voor kinderpornoplegers bestaan volgens de gesproken respondenten uit twee elementen.⁴¹ Een algemeen gedeelte van 45 minuten waarin aandacht aan een algemeen thema (zoals empathie, impact van kinderporno) wordt besteed, dient om een algemeen bewustzijn bij deelnemers te creëren. In het tweede gedeelte, dat ook 45 minuten duurt, gaat de aandacht uit naar het behalen van doelen en het terugkijken op de afgelopen week. Mede omdat deelnemers zo gaandeweg op de hoogte raken van elkaars individuele behandelplan, kan iedereen hier actief aan meedoen en ontstaat er interactie. *'Op deze manier wordt het individuele aspect toegepast in een groep.'* Uit de interviews komt naar voren dat behandeling doorgaans trouw gevolgd wordt. Er is veel motivatie voor verandering, mede door de schaamte rondom het delict en om celstraf te voorkomen. De resultaten van de behandeling worden periodiek (per trimester en jaarlijks) gemonitord. Binnen de monitoring wordt bekeken of en in

41 Er is gesproken met respondenten van twee behandelinstellingen. Het beeld van de behandelpraktijk van kinderpornoplegers is voor alle duidelijk niet representatief voor alle behandelmodaliteiten in Nederland.

hoeverre sprake is van verbeteringen op (dynamische) risicofactoren en sociale achtervang en welke implicaties dit zou moeten hebben voor de verdere behandeling en/of het stopzetten daarvan. Bovendien kan een kans op recidive blijven bestaan. Dit is met name het geval wanneer het personen onvoldoende lukt om een sociaal netwerk en dagbesteding te realiseren en vast te houden.

Respondent: 'Ik heb eens een man van middelbare leeftijd behandeld die in zijn tienerjaren keihard gedumpt werd door zijn vriendin. Hij heeft sindsdien nooit meer iets ondernomen en droomde alleen maar over meisjes van die leeftijd. Daarnaast was hij alcoholist. Zijn drankprobleem en zijn beperkte sociale contacten waren de focus van de behandeling. Hij durfde hier niet aan te werken, waardoor hij maar in therapie bleef. Op een gegeven moment liep zijn proeftijd af en moest de therapie wel stoppen. In dit geval duurde de behandeling dus erg lang.'

Respondent: 'Een man werkte overdag, zijn vrouw 's avonds. Uit verveling ging hij toen naar kinderporno met jonge meisjes kijken. Zelf vond hij dit ook armoe, maar hij was erin terechtgekomen. Toen het downloaden bekend werd, was het voor hem direct klaar. Hij is zich wezenloos geschrokken en in gesprek gegaan met zijn vrouw. Zij hebben hun leven anders ingericht waardoor zij meer tijd met elkaar kunnen doorbrengen. Deze man had geen interne motivatie om kinderporno te downloaden. Daardoor was behandeling van deze man relatief kort.'

6.4 Rol van de Reclassering

De Reclassering heeft een adviserende taak bij de INDIGO-afdoening⁴² en heeft een toezichthoudende taak op de naleving van de voorwaarden. Bij de afronding van de behandeling is er, net als bij de start en een tussenevaluatie, contact tussen hulpverleningsinstanties en de Reclassering in het geval van een behandeling in een justitieel kader. Rondom de start en de tussenevaluatie is er contact met de behandelaars. De mate van contact wisselt in het algemeen en per cliënt in het bijzonder: doorgaans is er vaker contact indien er vermoedens van risico op terugval zijn. De Reclassering houdt ook na afloop van de behandeling toezicht op de kinderpornoplegers voor een periode van in de regel twee jaar. In deze periode werken de politie en de Reclassering samen,

42 Er is in dit onderzoek gesproken met toezichthouders. Over de adviserende taak zegt een vertegenwoordiger van de Reclassering na lezing van het conceptrapport dat de Reclassering 'voorzichtiger moeten zijn om bij deze "lichte doelgroep" in te zetten op een verplichte behandeling, zoals nu het zich wel kan voordoen bij INDIGO. Wanneer de reclassering in het kader van INDIGO adviseert, zal er dus goed ingeschat moeten worden of een verplichte behandeling wel wenselijk is of juist contraproductief werkt. De vraag is of de reclassering wel een adviserende rol moet hebben bij INDIGO-zaken. Er is geen geschikt risicotaxatie-instrument om risico op herhaling in te schatten wanneer er enkel sprake is van downloaden kinderpornografie'. Er kan soms ook behandeling worden geadviseerd die niet gericht is op de 'zedeproblematiek', maar wel op andere problematiek die onderliggend aan het delictgedrag kan zijn, zoals bijvoorbeeld angststoornissen.

waarbij de Reclassering de regie heeft en – indien zij dit noodzakelijk acht – de politie inschakelt voor controle van de gegevensdragers.

Uit gesprekken met Reclasseringsmedewerkers wordt het beeld bevestigd dat tegenwoordig minder vaak een INDIGO-afdoening wordt opgelegd. Hoewel respondenten de precieze oorzaak van deze dalende instroom niet kunnen aanwijzen, vermoeden zij dat een veranderde prioriteitsstelling hieraan ten grondslag ligt. Dit vermoeden sluit aan bij de informatie die uit gesprekken met politiemedewerkers is vergaard (zie eerder). Daarnaast veronderstellen zij dat de voorwaarden waaraan moet zijn voldaan om voor een INDIGO-afdoening in aanmerking te komen, een rol spelen. De aard en inhoud van het toezicht op personen met een INDIGO-afdoening verschillen niet ten opzichte van het toezicht op andere delinquenten. Het toezicht bestaat derhalve onder meer uit het voeren van gesprekken en het controleren of personen zich aan de gestelde voorwaarden houden. In de gesprekken is, zo blijkt uit de interviews, met name aandacht voor de impact die het huisbezoek kan hebben gehad (*'Mensen voelen zich betrappt en heel de familie kan het meekrijgen als die tijdens de controle aanwezig is.'*), seksualiteitsbeleving en bewustwording over de impact van kinderporno op het welzijn van kinderen. Daarnaast wordt gesproken over de behandeling.

Op basis van het toezicht kan bij de Reclassering het vermoeden ontstaan dat een behandeling onvoldoende soelaas heeft geboden en een kinderpornopleger terugvalt in oude gedragspatronen, waaronder het downloaden van kinderporno. In dergelijke gevallen kan de politie worden ingeschakeld met het verzoek om een (gezamenlijke) controle te doen. Respondenten vanuit de politie verschillen in hun ervaringen met het aantal verzoeken dat wordt gedaan. Zo stelt een respondent vanuit de politie over meerdere jaren hooguit één hercontrole te hebben gedaan; dit ligt lager dan het afgesproken aantal van vijf per jaar. Andersom geven respondenten van de Reclassering aan het liefst meer verzoeken te willen doen dan het vooraf vastgestelde maximum van vijf per jaar. *'Alleen ik heb al negentien zaken waarbij ik een verzoek zou willen doen. Laat staan als je al mijn collega's bij elkaar optelt.'* Belangrijk daarbij is echter dat uit verschillende interviews naar voren komt dat dit vooraf gestelde maximum van vijf hercontroles⁴³ een 'rondzingende mythe' is. Met andere woorden: mits de politie capaciteit heeft, en als er aanleiding toe is, zijn meer hercontroles mogelijk.

Tegelijkertijd geven Reclasseringsmedewerkers aan dat zij wel meer hercontroles willen, maar dat de politie daar geen capaciteit voor heeft. Dit kan ertoe leiden dat Reclasseringsmedewerkers zelf hercontroles gaan uitvoeren.

43 Het aantal van vijf controles is gebaseerd op de afspraak van OM/politie dat in totaal vijftig controles per jaar (landelijk) kunnen worden uitgevoerd. Dit komt neer op vijf controles per arrondissement per jaar. Binnen dit aantal worden ook controles voor niet-INDIGO-zaken uitgevoerd.

Respondent: 'Ik had een INDIGO-cliënt die veel weerstand bood. Het voelde allemaal niet goed, waardoor ik de behoefte had om een controle op gegevensdragers te doen. Bij de politie kreeg ik dit niet voor elkaar vanwege de capaciteit. Toen ben ik met een collega die enigszins verstand heeft van computers langsgesgaan. De man gaf toestemming om in zijn computer te kijken, en toen vonden we al gauw kinderporno. Dit hebben we gebruikt om alsnog een formele hercontrole af te dwingen die zou worden uitgevoerd door de politie. We zijn er met de recherche heengegaan en troffen kinderporno aan.'

Reclasseringsmedewerkers vertellen dat zij met name vermoedens van terugval hebben bij zwakbegaafde alleenstaande jongeren, omdat het thuis aan sociale controle ontbreekt. Ook hebben zij veelal een onderbuikgevoel bij personen die het delict bagatelliseren of voor zichzelf goedpraten. Respondenten vanuit de politie hebben uiteenlopende ervaringen met het onderbuikgevoel van Reclasseringsmedewerkers. Sommigen stellen dat vermoedens vaak gestaafd blijken te kunnen worden met feiten die uit hercontroles naar voren komen ('*Van de meldingen die de Reclassering bij ons doet, wordt bij 40 procent weer kinderporno aangetroffen.*'). Anderen stellen dat hercontroles naar aanleiding van meldingen niets opleveren. ('*In vier jaar tijd hebben we dertig controles gedaan. Dat heeft hooguit 1 'hit' opgeleverd.*') Respondenten vanuit de Reclassering stellen dat de samenwerking met partners – i.c. de politie en het OM – moeizaam kan verlopen. Het betreft daarbij vooral de afstemming in het gehele proces van de INDIGO-afdoening. Zij brengen dit in verband met de sterk afnemende instroom van INDIGO-afdoeningen. '*Wanneer de instroom zo beperkt is dat samenwerking eigenlijk niet nodig is, verwatert deze vanzelfsprekend weer. Om de tafel gaan zitten met elkaar schiet dan ook niet op.*' Dit leidt op de werkvloer tot de vraag in hoeverre de INDIGO-afdoening bij ketenpartners nog een prioriteit is.

6.5 Resultaten van de INDIGO-afdoening

Uit de interviews komt naar voren dat het voorkomen van recidive niet een expliciete doelstelling is van de INDIGO-afdoening. In plaats daarvan verwijzen respondenten met name naar het doel om 'lichte' zaken efficiënter en sneller af te handelen zonder een wezenlijk andere uitkomst in vergelijking met een strafrechtelijk traject. Tegelijkertijd is in de met respondenten gevoerde gesprekken wel aandacht geweest voor recidive. Respondenten benoemen verschillende elementen die kunnen bijdragen aan het verlagen van de kans op recidive. De schok die het huisbezoek heeft veroorzaakt en daarmee het besef dat zij bij de instanties in beeld zijn als kinderpornoplegers, worden vaak genoemd. In het verlengde daarvan speelt het schaamtegevoel onder kinderpornoplegers mee. '*Zij weten dat ze de volgende keer zwaar de klos zijn. Er zal dan immers wel een zitting volgen, en wellicht zal hun naam dan ook bekend worden.*' Het feit dat in het beginstadium wordt geïntervenieerd en mensen via hulpverlening op weg geholpen worden, zien zij boven-

dien als een factor die de kans op recidive dan wel het overgaan tot hands-on delicten verlaagt. Tegelijkertijd nuanceren respondenten het aanwezige recidiverisico onder deze groep. Immers, juist omdat dit als laag wordt ingeschat, komen zij in aanmerking voor de INDIGO-afdoening. Enkele respondenten plaatsen daarbij wel de kanttekening dat langdurig contact met andere zedendelinquenten – waaronder ook hands-on daders – mogelijk een negatieve impact kan hebben vanwege het verschil in zwaarte van het delict.

6.6 Kinderpornoplegers over de INDIGO-afdoening

Of mensen in aanmerking komen voor een INDIGO-afdoening, wordt mede bepaald aan de hand van de inhoud van de – tijdens het huisbezoek in beslag genomen – gegevensdragers. Terugkijkend geven kinderpornoplegers aan dat de politie correct en met gepaste afstand heeft opgetreden. Tegelijkertijd merken meerdere kinderpornoplegers op dat zij door de spanning en stress dingen hebben gezegd (*‘Ik zei dat ze kinderporno op mijn computer konden aantreffen.’*) of informatie hebben verstrekt (zoals wachtwoorden) waarmee zij zichzelf belastten. Een van de respondenten geeft aan dat de politie weliswaar in burger, maar ook met veel heisa en lawaai aan de deur kwam te staan. Deze respondent heeft hen binnengelaten en, omdat de politie anders versterking zou oproepen en het hele huis overhoop zou halen, zijn gegevensdragers afgegaan. Bij drie van de gesproken kinderpornoplegers is de politie uitgebreid door het huis gegaan. (*‘Ze hebben gangkasten, kledingkasten, beddengoed, echt alles bekeken.’*) In één geval beperkt het zich tot de gegevensdragers die de kinderpornopleger zelf aan de politie overhandigt.

Uit de gesprekken met kinderpornoplegers kan worden afgeleid dat zij erg schrikken van het huisbezoek door de politie. Ook de mogelijke gevolgen van het aantreffen van kinderporno kunnen aan deze schrik bijdragen. (*‘Ik dacht: o shit, als dit in de krant komt, kan ik wel inpakken en vertrekken uit het dorp. Ik had mezelf dan misschien wel van kant gemaakt.’*) Mensen in hun sociale omgeving zijn doorgaans dan ook niet op de hoogte van het downloadgedrag; niemand of slechts een enkeling wordt geïnformeerd, soms omdat dit niet anders kan (bijvoorbeeld vanwege afwezig zijn op het werk). De gesproken kinderpornoplegers vertellen allemaal snel na het aantreffen van kinderporno vrijwillig met een behandeling te zijn gestart. Een van de kinderpornoplegers krijgt direct een verwijfsbrief van de onderzoeker voor een behandeling. Anderen ondernemen zelf actie door een verwijzing van een huisarts aan te vragen. Een implicatie daarvan is dat zij allemaal voor het eerste verhoor bij de politie in behandeling zijn. Dit verhoor duurt, zo blijkt uit de gesprekken met kinderpornoplegers, doorgaans een dag. Daarin worden vragen gesteld over kinderporno, de seksuele interesse en het seksuele gedrag van kinderpornoplegers. Vragen als ‘wat voel je voor kinderen,’ ‘heb je ze aangeraakt’ en ‘vind je het normaal om aan kinderen te zitten’ kunnen als vernederend ervaren worden.

Kinderpornoplegers die een INDIGO-afdoening opgelegd krijgen zijn volgens professionals therapeutrouw, gemotiveerd en beleefd. Uit gesprekken met kinderpornoplegers blijkt dat het niet voor de rechter (en daarmee in de media) hoeven te verschijnen een belangrijke motivatie vormt om voor de INDIGO-afdoening te kiezen. (*Als men in dit land het woord kinderporno hoort, heb je al een strop om je nek hangen en ben je schuldig. Dan had ik de rest van mijn leven fietsen kunnen bewaken bij een sociale instelling.*) De snelheid van de procedure speelt bovendien ook mee. Tegelijkertijd geven meerdere kinderpornoplegers aan niet voldoende voor ogen te hebben gehad dat aan de INDIGO-afdoening een behandelverplichting gekoppeld was. Wel zijn zij allen naar deze behandeling gegaan om zodoende te voorkomen dat het alsnog tot een rechtszaak zou komen. Over de gevolgde behandelingen zijn respondenten overwegend positief: *De eerste maanden zijn niet leuk omdat je met de billen bloot moet, maar op een gegeven moment ontstaat solidariteit, ga je jezelf veiliger voelen en help je elkaar. Er is dus ook een soort groepscorrectie.* Zij geven aan baat te hebben gehad bij de behandelingen, mede omdat zicht is gekomen op achterliggende oorzaken van hun downloadgedrag en de manieren waarop zij daarmee om kunnen gaan. Uit de interviews kan bovendien worden afgeleid dat de rol van de therapeut en de relatie die zij daarmee onderhouden, als positief worden beoordeeld. Mede door de gevolgde behandeling en de positieve therapeutische relatie vertelt een aantal kinderpornoplegers nu te weten met wie zij contact kunnen opnemen in het geval een terugval in het downloaden van kinderporno dreigt. Terugkijkend op het gehele traject – vanaf het moment van betrappt worden tot het afronden van de behandeling – geven de door ons gesproken kinderpornoplegers dan ook aan dat dit hen veel goed heeft gedaan.

De ervaringen van kinderpornoplegers met het toezicht door de Reclassering zijn wisselend. Een van hen stelt bijvoorbeeld dat gesprekken in het kader van dit toezicht meer leken op een verhoor dan op een gesprek. Een ander is juist positief over de gevoerde gesprekken en heeft een goede relatie opgebouwd met zijn Reclasseringsmedewerker. Uit de gehouden interviews is door meerdere onder toezicht gestelden aangegeven dat zij de meerwaarde van het toezicht ten opzichte van de behandeling als beperkt ervaren. *Als ik heel eerlijk mag zijn, is het toezicht een lachertje. Je moet je melden voor een gesprek en mag daarna weer gaan.* Een ander vertelt: *Ik begreep niet zo goed wat ik daar moest doen. Ik kreeg altijd dezelfde vragen, waarvan ik me afvroeg wat die met mijn situatie te maken hadden.* Een kinderpornopleger geeft expliciet aan baat te hebben gehad bij het toezicht van de Reclassering. Met name de bemiddelende rol richting werk – waarvoor een VOG vereist is – wordt daarbij benoemd.

Verbeterpunten die uit de gesprekken met kinderpornoplegers naar voren komen, zijn enerzijds de duur voordat zij in een INDIGO-afdoening kunnen instromen en anderzijds de wirwar van instanties waar zij naar eigen zeggen mee te maken kunnen krijgen. Zoals eerder beschreven, kan bij kinderpornoplegers sprake zijn van uiteenlopende problematiek op meerdere vlakken. Uit het verbeterpunt dat deze kinderpornopleger aandraagt, lijkt te kunnen afgeleid dat deze zich heeft gevoeld alsof hij van het kastje

naar de muur wordt gestuurd. *'Ik had eerst bij een instantie een intake, en later weer bij een andere. Toen heb ik een halve dag formulieren ingevuld en toen begon die andere instantie weer. Toen kon ik weer een intake doen.'* In het kader van het toezicht miste een respondent specifiek de inhoud van de terugkoppeling vanuit de Reclassering naar hulpverleningsinstanties.

7 Conclusies en aanbevelingen

Tot slot van dit onderzoek komen de conclusies aan de orde. Daarbij wordt de volgorde van de in hoofdstuk 1 gestelde onderzoeksvragen gevolgd: kenmerken en achtergronden (§ 7.1), criminaliteitspatronen (§ 7.2) en de INDIGO-afdoening in de praktijk (§ 7.3).

7.1 Kenmerken en achtergronden

Conform de bevindingen vanuit de literatuur zijn ook de Nederlandse kinderpornoplegers vaak blanke, alleenstaande mannen van middelbare leeftijd (Van Wijk et al., 2019). Bijna twee derde van de groep kinderpornoplegers heeft een middelbare/hoge opleiding afgerond. Hierin verschilt de INDIGO-groep niet van de controlegroep. Een interessante bevinding is dat zeventig procent van de kinderpornoplegers (zowel INDIGO-groep als controlegroep) voor het delict werk heeft en een kleine twintig procent werkloos is. Na het delict stijgt het percentage werklozen naar 32. Met name bij de controlegroep is een stijging van het percentage werklozen te zien (van 19% naar 39%). Een mogelijke verklaring is dat zij, anders dan de INDIGO-groep, door de openbaarheid van een rechtszaak of detentie te maken hebben gekregen met ontslag. Bovendien is bij de controlegroep na detentie vaker sprake van financiële problemen in vergelijking tot de INDIGO-groep.

Bijna de helft van de kinderpornoplegers (46%) heeft een of meer problemen ervaren in hun jeugd, zoals huiselijk geweld, scheiding van de ouders en eigen seksueel misbruik. Hierin verschillen beide groepen nauwelijks van elkaar. De percentages slachtofferschap van geweld en seksueel misbruik liggen in lijn met wat in de literatuur is gevonden (Houtepen et al., 2014), met het voorbehoud dat de informatie over de jeugd jaren veelal afkomstig is van de kinderpornoplegers zelf die daarover vertellen in de contacten met politie, Reclassering en/of behandelaar. Het is bekend dat kinderpornoplegers een beperkt sociaal leven c.q. sociale kring hebben (o.a. Babchishin et al., 2011). Dat is ook bij de Nederlandse kinderpornoplegers te zien, zij het dat de controlegroep lager scoort op een 'normale' sociale kring (31%) dan de INDIGO-groep (55%). Dat de INDIGO-groep een minder zorgelijke groep lijkt, blijkt ook als gekeken wordt naar de psychische problematiek. Bij de controlegroep is vaker sprake van 'meerdere psychische problemen' (35%) dan bij de INDIGO-groep (14%). De controlegroep heeft hogere scores op pedofilie, parafilie, persoonlijkheidsstoornissen en hyperseksualiteit. Dat laatste verklaart wellicht ook dat de controlegroep een hogere score heeft op 'verslaafd aan seks of (kinder)porno' dan de INDIGO-groep. Het minder zorgelijke

karakter van de INDIGO-groep, die door de respondenten wordt bevestigd, is eerder het gevolg van de selectiecriteria die de politie en het OM hanteren ten aanzien van de INDIGO-afdoening dan dat er andere verklaringen opgeld doen.

7.2 Criminaliteitspatronen

Uit de resultaten volgt dat bijna driekwart van de INDIGO-groep (72%) *first offender* is ten tijde van het indexdelict tegenover 48 procent van de controlegroep. Dit heeft zoals hiervoor betoogd te maken met het selectieproces door de politie en het OM. Het verschil tussen beide groepen laat onverlet dat een groot deel van de kinderpornoplegers geen criminele historie heeft, wat in lijn is met de literatuur (o.a. Eke et al., 2011). Dat de geregistreeerde (zedes)misdrijven van de groep kinderpornoplegers een beperkt beeld geven van de werkelijk gepleegde criminaliteit blijkt uit de interviews met zowel de respondenten vanuit de betrokken instanties, met name de behandelaars, als de gesproken kinderpornoplegers zelf.

In dit onderzoek zijn over een lange periode de criminaliteitspatronen van de kinderpornoplegers in kaart gebracht, zowel qua historie (het eerste delict – geen kinderporno – dateert uit 1983) als de recidive na het indexdelict (met een gemiddelde follow-up-periode van bijna vijf jaar). Wat betreft de criminele historie valt op dat het vooral niet-zedendelicten zijn, waaronder geweld tegen personen en vermogensdelicten. Eerder gepleegde zedendelicten komen ook voor, ook bij de INDIGO-groep, zowel hands-on als hands-off. Overigens heeft de controlegroep meer zedendelicten gepleegd, vooral hands-on delicten. De INDIGO-groep is zoals reeds vermeld van een minder zwaar kaliber.

Als echter naar de recidive wordt gekeken, dan valt op dat er juist meer kinderpornoplegers (19%) uit de INDIGO-groep recidiveren naar zedendelicten dan uit de controlegroep (9%). Dat geldt niet voor de generieke recidive, maar wel voor de specifieke en speciale recidive. Hierbij moet wel het voorbehoud van de relatief kleine aantallen worden gemaakt. Dit gegeven roept de vraag op in hoeverre de duur en intensiteit van de behandeling daaraan bijdragen. Uitgaande van het zogenoemde Risk-Need-Responsivity-principe moeten de aard en intensiteit van de behandeling zijn toegesneden op de het recidiverisico van de plegersgroep (Smid, 2014). Schmucker en Lösel (2015) vinden geen behandel-effect onder laag-risico-plegers, wat de INDIGO-groep feitelijk is. Mogelijk is bij de INDIGO-groep sprake van overbehandeling, ofwel de contraproductieve werking van de behandeling. De kinderpornoplegers uit de INDIGO-groep volgen soms behandeling met hands-on zedendelinquenten. Overeenkomstig de literatuur recidiveert een zeer beperkt deel (2%) van de INDIGO-groep naar een hands-on delict; bij de controlegroep is dat vier procent (zie onder andere Goller, Jones, Dittmann, Taylor & Graf, 2016). De reden voor de hogere zedenrecidive bij de INDIGO-groep – ofwel de lagere recidive bij de controlegroep – zou eveneens kunnen sa-

menhagen met de impact van de rechtszaak voor de controlegroep en het afschrikwekkende effect van een eventuele detentiestraf.⁴⁴

Gelet op de criminele historie van de controlegroep en met name de hands-on zedendelicten daarbinnen, is de controlegroep eerder als een gemengde groep aan te merken dan een zuivere groep kinderpornoplegers. Plegers die zowel hands-on als hands-off zedendelicten plegen hebben vaak een seksuele voorkeur voor minderjarigen (Long et al., 2010; McCarthy, 2010). Deze bevinding strookt met ervaring van de respondenten in dit onderzoek. Uit de gesprekken met kinderpornoplegers uit de INDIGO-groep komt vooral hun niet-seksuele motivatie naar voren om zich in te laten met kinderporno, namelijk verveling, spanning et cetera. Ze ontkennen seksuele gevoelens voor kinderen te hebben. Dat kan voortkomen uit schaamte voor het delict, maar het kan ook waar zijn. Onder meer behandelaars, maar ook sommige ervaren rechercheurs, hebben wel de ervaring dat kinderpornoplegers seksuele voorkeuren hebben voor minderjarigen en zich vanuit die motivatie inlaten met kinderporno. Het eerder gepleegd hebben van hands-on zedendelicten zou hierin een verklarende factor kunnen zijn, die nader onderzoek vergt.

De termijn waarbinnen sprake is van een start van de recidive (alle varianten) ligt voor beide groepen op ruim twee jaar. Zonder hiermee direct een causaal verband te veronderstellen is het opvallend dat het toezicht door de Reclassering en de behandelduur vaak ook twee jaar is. In de interviews met de kinderpornoplegers is enige evidentie gevonden voor de werking van deze justitiële stok achter de deur: *'Ze houden me in de gaten.'* Ook kan er een controle op de gegevensdragers worden uitgevoerd. Dat laatste wordt overigens nauwelijks toegepast blijkens de ervaring van de toezichthouders en kinderpornoplegers die we hebben gesproken.

De kinderpornoplegers uit de INDIGO- en de controlegroep hebben veel gemeenschappelijke kenmerken en achtergronden. Niettemin suggereren de indicatieve bevindingen vanuit de HOMALS-analyse dat de zedenrecidivisten een ander profiel hebben dan degenen die naar andere delicten recidiveren.⁴⁵ Vanuit die kennis zou – bij een continuering van de INDIGO-afdoening – een aanscherping van het profiel kunnen worden gemaakt van wie wel en wie niet in aanmerking zou moeten komen voor INDIGO. De kernvraag hierbij is: moet INDIGO zich richten op de generieke (lees antisociale) pleger of meer op geïsoleerde plegers die naar zedendelicten kunnen recidiveren?⁴⁶

44 Een deel van de kinderpornoplegers uit de controlegroep heeft weliswaar een onvoorwaardelijke gevangenisstraf gekregen, maar dat zal geen effect hebben op de recidive-uitkomst omdat de follow-up-periode langer is dan de duur van de detentie.

45 Zedenrecidivisten lijken afgaande op de exploratieve analyse verband te houden met de volgende variabelen: pedofiel, persoonlijkheidsstoornissen, een zwak sociaal netwerk, alleenstaand, laag/middelbaar opleidingsniveau. Nader onderzoek is nodig om dit te verifiëren.

46 Ter nuancering: de gegevens in dit onderzoek zijn gebaseerd op de groepen uit 2012 en 2013. Mogelijk is de praktijk van de INDIGO-afdoening veranderd in de zin dat er – aldus een lid van de leescommissie – thans meer maatwerk wordt geleverd.

7.3 INDIGO in de praktijk

De aanleidingen voor de start van de INDIGO-afdoening waren de forse werkvoorraad bij eenheden en het feit dat zaken te lang bleven liggen en veel onderzoekscapaciteit vergden. Door middel van INDIGO kan snel een hulpverleningstraject worden ingezet (wat vaak ook de uitkomst van een rechtszaak zou zijn), het kostte de politie veel minder tijd en de overheid gaf een signaal af dat ook zogenoemde simpele downloadzaken werden opgepakt. Het aantal INDIGO-zaken neemt echter af doordat de NCMEC-meldingen die bij de Landelijke Eenheid binnenkomen niet meer worden opgepakt tenzij er indicaties zijn voor recidive. Het merendeel van de INDIGO-zaken komt nu blijkens de gehouden interviews vanuit de regio's zelf. Dat de prioriteit thans ligt bij *key players*, netwerken en actueel misbruik is begrijpelijk. Dat laat onverlet dat ook bij de NCMEC-meldingen sprake kan zijn van nieuw kinderpornografisch materiaal (Van Wijk, 2018) en er in de woorden van een respondent 'een potentiële Robert M.' tussen kan zitten. Het is onwenselijk dat er met het overgrote deel van de NCMEC-meldingen (rond de 30.000 in 2018) vrijwel niets wordt gedaan. Niet alleen vanwege de mogelijk urgente zaken, die de politie in feite al onder zich heeft in plaats van ernaar te zoeken, maar ook vanwege het ontbreken van een signaal naar de 'simpele' kinderpornoplegers, die feitelijk een belangrijk deel van de kinderpornomarkt in stand houden. Dit vergt een forse investering in extra menskracht bij de politie en het OM. Preventie zou samen moeten gaan met de gepercipieerde pakkans (Van Wijk et al., 2019).

Alle respondenten met wie we hebben gesproken (plegers, politie, behandelaars, officieren en toezichthouders van de Reclassering) zijn enthousiast over de INDIGO-afdoening, niet in de laatste plaats omdat het naar hun mening een doelgroep betreft die vooral gebaat is bij hulpverlening en niet/minder bij een strafrechtelijk onderzoek en daaruit volgende rechtszaak. Sommigen merken de afdoening overigens wel als 'zwaar' aan (behandeling en/of toezicht voor twee jaar), maar de algehele lijn is dat een waardevolle afdoeningsmodaliteit thans minder wordt toegepast. De vraag is echter wel of, gelet op het Risk-Need-Responsivity-principe, een behandeling (en van een dergelijke lange duur) altijd moet plaatsvinden. Hiervoor is maatwerk nodig, waar de Reclassering een taak in kan/moet hebben, die daarvoor over goede instrumenten moet beschikken die thans voor deze doelgroep en voor dit doel niet beschikbaar zijn.

De impact van het politiebezoek bij hen thuis is enorm voor de kinderpornoplegers. De angst dat 'hun zaak' bekend wordt in hun omgeving door een rechtszaak maakt dat zij erg gemotiveerd zijn om de behandeling goed te doorlopen en de afspraken met de Reclassering na te komen. Hun behandeltrouw is groot, omdat een eventuele rechtszaak negatieve gevolgen kan hebben voor hun privésituatie. Dat laat onverlet dat toezichthouders van de Reclassering en behandelaars soms vermoeden dat hun cliënt weer met kinderporno bezig is. Het instrument van het controleren van gegevensdragers door de politie kent zijn beperkingen vanwege het maximale aantal (gemiddeld

vijf per jaar per politie-eenheid). Het OM en de politie stellen dat er meer hercontroles mogelijk zijn als de situatie daarom vraagt. De Reclassering zegt dat de politie hier geen capaciteit voor heeft. Dit is een kwestie waarover nader overleg tussen de instanties wenselijk is.

Een interessant punt, dat om vervolgonderzoek vraagt, is dat de recidive bij beide groepen na twee jaar begint, ofwel na de veel opgelegde toezichtsperiode van het Reclasseringstoezicht. Als de veronderstelling van de onderzoekers klopt dat de kinderpornopleger zich dan weer 'veilig' waant, dan pleit dat voor een discussie over het opleggen van langere toezichtstermijn, met daarin meer momenten waarop de gegevensdragers worden gecontroleerd.

De briefvariant van de oude 'INDIGO-afdoening' leidt thans een wat onduidelijk bestaan. Sommige eenheden passen die methode nog toe, andere niet. Deze variant is een goede en efficiënte manier om een signaal af te geven dat de overheid werk maakt van kinderporno, ook als niet precies duidelijk is wie zich daarmee heeft ingelaten.

De aard van de behandeling van de INDIGO-groep varieert per instituut, maar kent wel overeenkomsten, namelijk dat er individuele en groepsbehandeling gegeven wordt. Er vinden, mede door het teruglopende aantal downloaderszaken bij de behandelinstututen, niet altijd meer specifieke downloadersbehandelingen plaats, maar gemengde. In het licht van voornoemde recidive bij met name de INDIGO-groep is dat een twijfelachtige oplossing, die overigens vanuit bedrijfseconomisch perspectief te rechtvaardigen is.

Literatuur

Armstrong, J., & Mellor, D. (2016). Internet child pornography offenders: An examination of attachment and intimacy deficits. *Legal and Criminal Psychology, 21*(1), 41-55.

Aslan, D., & Edelman, R. (2014). Demographic and offence characteristics: A comparison of sex offenders convicted of possessing indecent images of children, committing contact sex offences or both offences. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology, 25*(2), 121-134.

Babchishin, K.M., Hanson, R.K., & Hermann, C.A. (2011). The characteristics of online sex offenders: A meta-analysis. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment, 23*(1), 92-123.

Babchishin, K.M., Hanson, R.K., & VanZuylen, H. (2014). Online child pornography offenders are different: A meta-analysis of the characteristics of online and offline sex offenders against children. *Archives of Sexual Behavior, 44*(1), 45-66.

Bijleveld, C.C.J.H., Weijer, S.G.A. van der, Ruiter, S., Geest, V.R. van der (2015). *Analysetechnieken voor Niet-Experimentele Gegevens*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.

Cohen, T.H., & Spidell, M.C. (2016). How dangerous are they? An analysis of sex offenders under federal post-conviction supervision. *Federal Probation Journal, 80*(2), 21-32.

Dombert, B., Schmidt, A.F., Banse, R., Briken, P., Hoyer, J., Neutze, J., & Osterheider, M. (2016). How common is men's self-reported sexual interest in prepubescent children? *The Journal of Sex Research, 53*(2), 214-223.

Eke, A.W., Seto, M.C., & Williams, J. (2011). Examining the criminal history and future offending of child pornography offenders: An extended prospective follow-up study. *Law and Human Behavior, 35*(6), 466-478.

Faust, E., Bickart, W., Renaud, C., & Camp, S. (2015). Child pornography possessors and child contact sex offenders: A multilevel comparison of demographic characteristics and rates of recidivism. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment, 27*(5), 460-478.

Goller, A., Jones, R., Dittmann, V., Taylor, P., & Graf, M. (2016). Criminal recidivism of illegal pornography offenders in the overall population: A national cohort study of 4612 offenders in Switzerland. *Advances in Applied Sociology*, 6(2), 48-56.

Henshaw, M., Ogloff, J.R.P., & Clough, J.A. (2015). Looking beyond the screen: A critical review of the literature on the online child pornography offender. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 29(5), 416-445. 39

Houtepen, J.A.B.M., Sijtsema, J.J., & Bogaerts, S. (2014). From child pornography offending to child sexual abuse: A review of child pornography offender characteristics and risks for cross-over. *Aggression and Violent Behavior*, 19(5), 466-473.

Internet Watch Foundation (2018). *Annual report 2017*. Cambridge, UK: IWF

Klerk, K. de & Verheij, I. (2011). Evaluatierapport Initiatief Niets Doen Is Geen Optie (Indigo). Politie, Openbaar Ministerie, Reclassering Nederland en Dok. Rotterdam.

Krone, T. (2004). A typology of online child pornography offending. Trends and issues in crime and criminal justice. *Trends & Issues in crime and criminal justice*, no 279. Canberra, Australia: Australian Institute of Criminology.

Leukfeldt, E.R., Jansen, J., & Stol, W.P. (2014). Child pornography, the Internet and juvenile suspects. *Journal of Social Welfare & Family Law*, 36(1), 3-13.

Long, M.L., Alison, L., & McManus, M.A. (2012). Child Pornography and Likelihood of Contact Abuse A Comparison Between Contact Child Sexual Offenders and Non-contact Offenders. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 25(4), 370-395.

Ly, T., Dwyer, R.G., & Fedoroff, J.P. (2018). Characteristics and treatment of internet child pornography offenders. *Behavioral Sciences & the Law*, 36(2), 216-234.

Magaletta, P.R., Faust, E., Bickart, W., & McLearn, A.M. (2014). Exploring clinical and personality characteristics of adult male internet-only child pornography offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 58(2), 137-153.

McManus, M.A., Long, M.L., Alison, L., & Almond, L. (2015). Factors associated with contact child sexual abuse in a sample of indecent image offenders. *Journal of Sexual Aggression*, 21(3), 368-384.

Literatuur

Merdian, H.L., Curtis, C., Thakker, J., Wilson, N., & Boer, D.P. (2011). The three dimensions of online child pornography offending. *Journal of Sexual Aggression, 19*(1), 121-132.

Merdian, H.L., Curtis, C., Thakker, J., Wilson, N., & Boer, D.P. (2014). The endorsement of cognitive distortions: Comparing child pornography offenders and contact sex of-fenders. *Psychology, Crime & Law, 20*(10), 971-993.

Negredo, L., & Herrero, O. (2016). Child pornography on the internet. *Psychologist Papers, 37*(3), 217-223.

Neutze, J., Seto, M.C., Schaefer, G.A., Mundt, I.A., & Beier, K.M. (2011). Predictors of child pornography offenses and child sexual abuse in a community sample of pedophiles and hebephiles. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment, 23*(2), 212-242.

Price, M., Lambie, I., & Krynen, A.M. (2015). New Zealand adult internet child pornography offenders. *Journal of Criminal Psychology, 5*(4), 262-278.

Ray, J.V., Kimonis, E.R., & Seto, M.C. (2014). Correlates and moderators of child pornography consumption in a community sample. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment, 26*(6), 523-545.

Seigfried-Spellar, K.C. (2013). Individual differences of internet child pornography users: Peculiar findings in a community-based study. *International Journal of Cyber Criminology, 7*(2), 141-154.

Seto, M.C. & Eke, A.W. (2015). Predicting recidivism among adult male child pornography offenders: Development of the Child Pornography Offender Risk Tool (CPORT). *Law and Human Behavior, 39*(4), 416-429.

Seto, M.C., & Eke, A.W. (2017). Correlates of admitted sexual interest in children among individuals convicted of child pornography offenses. *Law and Human Behavior, 41*(3), 305-313.

Seto, M. C., Hanson, R. K., & Babchishin, K. M. (2011). Contact sexual offending by men with online sexual offenses. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment, 23*(1), 124-145.

Seto, M.C., Hermann, C.A., Kjellgren, C., Priebe, G., Svedin, C.G., & Långström, N. (2015). Viewing child pornography: Prevalence and correlates in a representative community sample of young Swedish men. *Archives of Sexual Behavior, 44*(1), 67-79.

Seto, M.C., Wood, J.M., Babchishin, K.M., & Flynn, S. (2012). Online solicitation offenders are different from child pornography offenders and lower risk contact sexual offenders. *Law and Human Behavior*, 36(4), 320-330.

Smid, W.J. (2014). Sex offender risk assessment in the Netherlands: Towards a risk need responsivity oriented approach (dissertation). Amsterdam: University of Amsterdam.

Schmucker, M., & Lösel, F. (2015). The effects of sexual offender treatment on recidivism: An international meta-analysis of sound quality evaluations. *Journal of Experimental Criminology*, 11(4), 597-630.

Taylor, M., & Quayle, E. (2003). *Child pornography: An internet crime*. London, UK: Taylor & Francis Group.

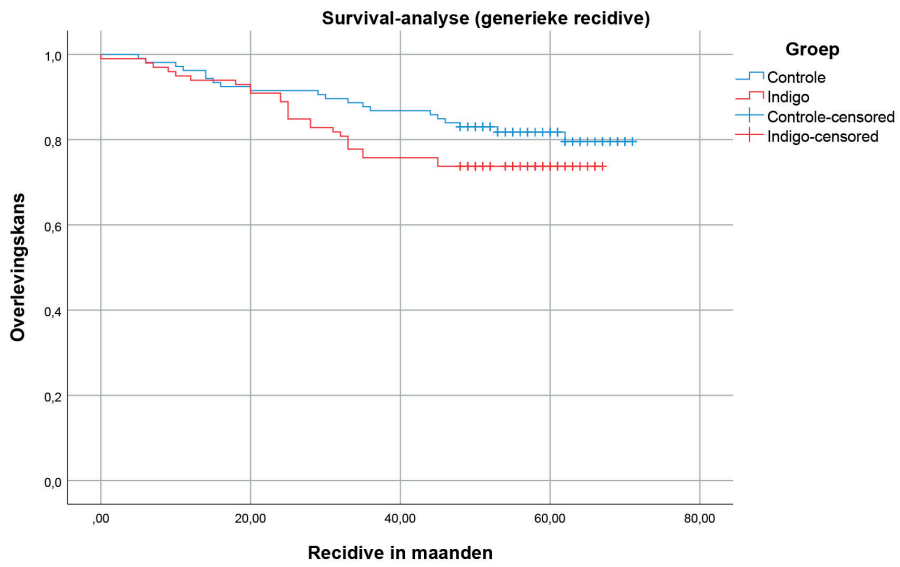
Wijk, A. van (2018). *Slachtoffers zoeken en vinden. Een onderzoek naar het werk van de kinderpornorechercheurs*. Arnhem, Bureau Beke.

Wijk, A. van, & Mulder, J. (2019). Kinderporno; achtergronden, behandeling en kenmerken van de plegers. In: K. Goethals (et al.) (red). *De behandeling van daders van seksueel misbruik: een praktijkboek*. Gompel&Svacina, Oud-Turnhout.

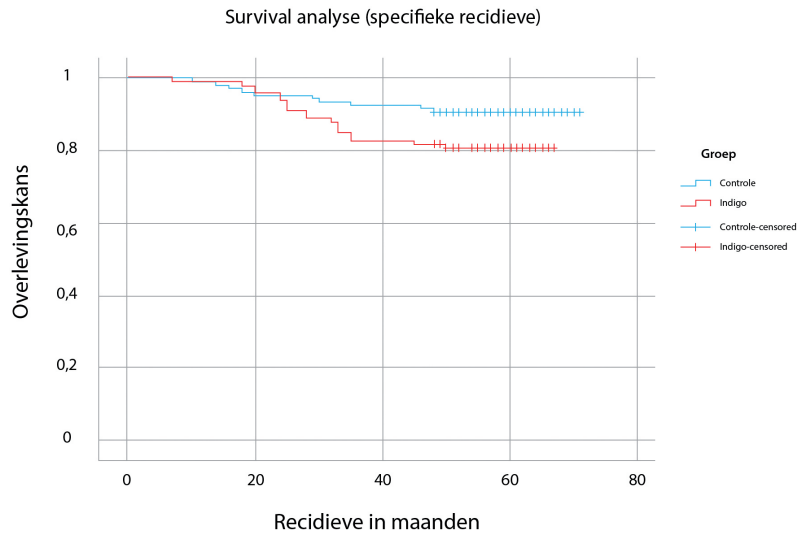
Wijk, A. van, Dickie, S. & Ham, T. van (2019). *Downloaders van kinderporno; een literatuuronderzoek*. Arnhem, Bureau Beke.

Bijlage 1 – Survivalanalyses

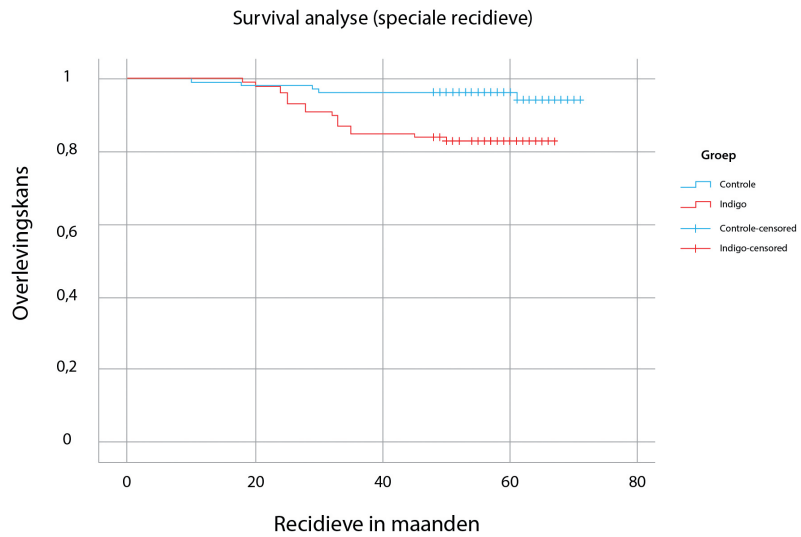
Figuur 1 – Survivalanalyse generieke recidive naar groep

Figuur 2 – Survivalanalyse specifieke recidive naar groep

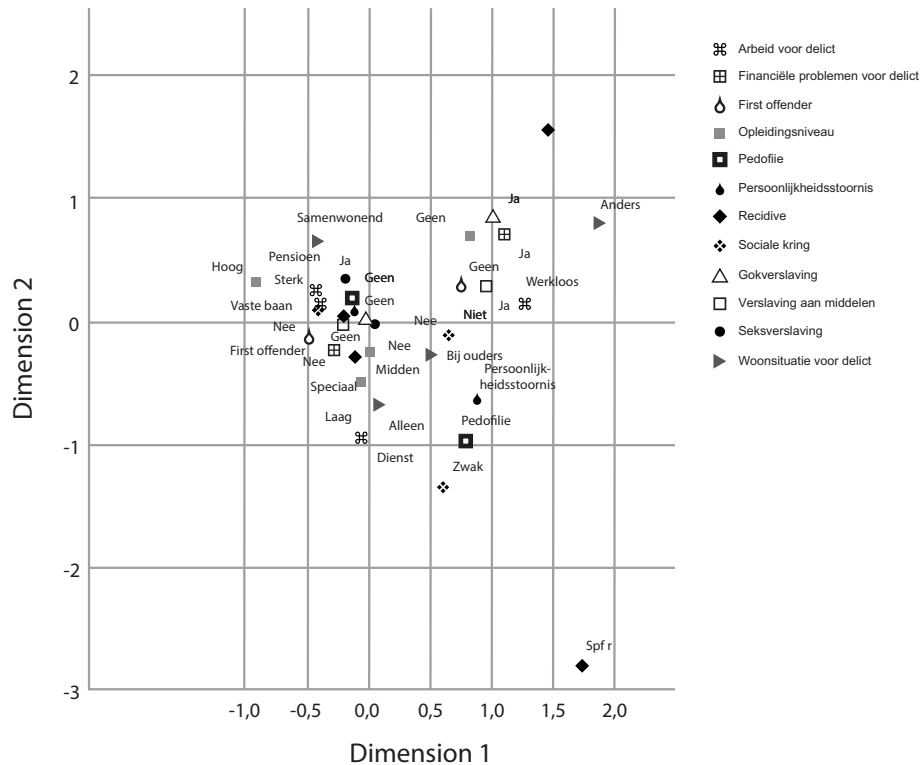

Figuur 3 – Survivalanalyse speciale recidive naar groep

Bijlage 2 – HOMALS-analyse

In figuur 1 is het resultaat van de HOMALS-analyse te zien. De interne consistentie voor de eerste dimensie is met een Cronbach's Alpha van 0,629 redelijk. Voor de tweede dimensie is dit betrekkelijk laag, met een Cronbach's Alpha van 0,486. De totale fit van de eigenwaarden van de oplossing is 0,347. Dit is volgens de norm aan te merken als een 'acceptabele fit', al is het wat aan de lage kant. Om deze reden is bij de interpretatie van de oplossing enige voorzichtigheid geboden: het is en blijft een exploratieve analysetechniek.

Er heeft een doorzoeking,
dan wel inbeslagname **bij u**
plaatsgevonden.

STOPITNOW.NL | 0800-266 64 36 |
✉ info@stopitnow.nl | 🐦 stopitnow_NED | 📺 StopitNowNED

Leden Redactieraad Programma Politie & Wetenschap

Voorzitter	prof. em. dr. H.G. van de Bunt Erasmus Universiteit Rotterdam
Leden	mr. drs. C. Bangma Politie, Eenheid Midden-Nederland
	mr. W.M. de Jongste Projectbegeleider Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum Ministerie van Justitie en Veiligheid
	dr. P.P.H.M. Klerks Raadadviseur Parket-Generaal, Openbaar Ministerie
	prof. em. dr. P. van Reenen Van Reenen-Russel Consultancy b.v. Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM) Universiteit Utrecht
	drs. M.H.M. van Tankeren Operational auditor/onderzoeker, Politie, Eenheid Den Haag
Secretariaat	Programmabureau Politie & Wetenschap Politieonderwijsraad Koninginnegracht 62 2514 AG DEN HAAG
	Postbus 25842 2502 HV Den Haag www.politienwetenschap.nl

Uitgaven in de reeks Politiekunde

1. ***Criminaliteit in de virtuele ruimte***
P. van Amersfoort, L. Smit & M. Rietveld, DSP-groep, Amsterdam/
TNO-FEL, Den Haag, 2002
2. ***Cameratoezicht. Goed bekeken?***
I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke,
Arnhem, 2002
3. ***De 10 stappen van Publiek-Private Samenwerking (PPS)***
J.C. Wever, A.A. van Pel & L. Smit, DSP-groep, Amsterdam/TNO-FEL,
Den Haag, 2002
4. ***De opbrengst van projecten. Een verkennend onderzoek naar de bijdrage
van projecten aan diefstalbestrijding***
C.J.E. In 't Velt, e.a., NPA-Onderzoeksgroep, LSOP, Apeldoorn, 2003
5. ***Cameratoezicht. De menselijke factor***
A. Weitenberg, E. Jansen, I. van Leiden, J. Kerstholt & H.B. Ferwerda,
Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem/TNO, Soesterberg, 2003
6. ***Jeugdgroepen in beeld. Stappenplan en randvoorwaarden voor de
shortlistmethodiek***
H.B. Ferwerda & A. Kloosterman, Advies- en Onderzoeksgroep Beke &
Politieregio Gelderland-Midden, Arnhem, 2004 (vierde druk 2006)
7. ***Hooligans in beeld. Van informatie naar aanpak***
H.B. Ferwerda & O. Adang, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem/
Onderzoeksgroep Politieacademie Apeldoorn, 2005
8. ***Richtlijnen auditieve confrontatie***
J.H. Kerstholt, A.G. van Amelsfoort, E.J.M. Jansen & A.P.A. Broeders,
TNO Defensie en Veiligheid, Soesterberg/Politieacademie, Apeldoorn/
NFI, Den Haag, 2005
9. ***Niet verschenen***
10. ***De opsporingsfunctie binnen de gebiedsgebonden politiezorg***
O. Zoomer, IPIT, Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken,
Universiteit Twente, 2006

11. ***Inzoomen en uitzoomen op Zaandam***
I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en onderzoeksgroep Beke, Arnhem 2006
12. ***Aansprakelijkheidsmanagement politie. Beschrijving, analyse en handreiking***
E.R. Muller, J.E.M. Polak, C.J.J.M. Stoker m.m.v. M.L. Diepenhorst & S.H.E. Janssen, COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag/Faculteit der Rechtsgeleerdheid Universiteit Leiden, 2006
13. ***Cold cases – een hot issue***
I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2006
14. ***Adrenaline en reflectie. Hoe leren politiemensen op de werkplek?***
A. Beerepoot & G. Walraven e.a., DSP-groep BV, Amsterdam/Walraven onderzoek en advies, 2007
15. ***Tussen aangifte en zaak. Een referentiekader voor het aangifteproces***
W. Landman, L.A.J. Schoenmakers & F. van der Laan, Twynstra Gudde, adviseurs en managers, Amersfoort, 2007
16. ***Baat bij de politie. Een onderzoek naar de opbrengsten voor burgers van het optreden van de politie***
M. Goderie & B. Tierolf, m.m.v. H. Boutellier & F. Dekker, Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, 2008
17. ***Hoeveel wordt het vandaag? Een studie naar de kans op voetbalgeweld en het veiligheidsbeleid bij voetbalwedstrijden***
E.J. van der Torre, R.F.J. Spaaij & E.D. Cachet, COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2008
18. ***Overbelast? De administratieve belasting van politiemensen bij de afhandeling van jeugdzaken***
G. Brummelkamp & M. Linssen, EIM, Zoetermeer, 2008
19. ***Geografische daderprofilering. Een inventarisatie van randvoorwaarden en succesfactoren***
G. te Brake & A. Eikelboom, TNO Defensie en Veiligheid, Soesterberg, 2008
20. ***Solosurveillance. Kosten en baten***
S.H. Esselink, J. Broekhuizen & F.M.H.M. Driessen, Bureau Driessen, 2009
21. ***Onderzoek naar de mogelijke meerwaarde van AWARE voor de politie. Ervaringen met een nieuwe aanpak van belaging door ex-partners***
M.Y. Bruinsma, J. van Haaf, R. Römken & L. Balogh, IVA Beleidsonderzoek en Advies, i.s.m. INTERVICT/Universiteit van Tilburg, 2008

22. ***Gebiedsscan criminaliteit en overlast. Een methodiekbeschrijving***
B. Beke, E. Klein Hofmeijer & P. Versteegh, Bureau Beke, Arnhem, 2008
23. ***Informatiemanagement binnen de politie. Van praktijk tot normatief kader***
V. Bekkers, M. Thaens, G. van Straten & P. Siep; m.m.v. A. Dijkshoorn, Center for Public Innovation, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2009
24. ***Nodale praktijken. Empirisch onderzoek naar het nodale politieconcept***
H.B Ferwerda, E.J van der Torre & V. van Bolhuis, Bureau Beke, Arnhem/ COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2009
25. ***Rellen om te reellen. Een studie naar grootschalige openbare-ordeverstoringen en notoire ordeverstoorders***
I. van Leiden, N. Arts & H.B. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2009
- 26a. ***Verbinden van politie- en veiligheidszorg. Politie en partners over signaleren & adviseren***
W. Landman, P. van Beers & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2009
- 26b. ***Politiepolitiek. Een empirisch onderzoek naar politieke signalering & advisering***
E.J.A. Bervoets, E.J. van der Torre & J. Dobbelaar m.m.v. N. Koeman, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2009
27. ***De politie aan zet: de aanpak van veelplegers in Deventer***
I. Bakker & M. Krommendijk, IPIT, Enschede, 2009
28. ***Boven de pet? Een onderzoek naar grootschalige ordehandhaving in Nederland***
O.M.J. Adang (redactie), S.E. Bierman, K. Jagernath-Vermeulen, A. Melsen, M.C.J. Nogarede & W.A.J. van Oorschot, Politieacademie, Apeldoorn, 2009
29. ***Rellen in Ondiep. Ontstaan en afhandeling van grootschalige ordeverstoring in een Utrechtse achterstandswijk***
G.J.M. van den Brink, M.Y. Bruinsma (redactie), L.J. de Graaf, M.J. van Hulst, M.P.C.M. Jochoms, M. van de Klomp, S.R.F. Mali, H. Quint, M. Siesling, G.H. Vogel, Politieacademie, Apeldoorn, 2010
30. ***Burgerparticipatie in de opsporing. Een onderzoek naar aard, werkwijzen en opbrengsten***
A. Cornelissens & H. Ferwerda (redactie), met medewerking van I. van Leiden, N. Arts & T. van Ham, Bureau Beke, Arnhem, 2010
31. ***Poortwachters van de politie. Meldkamers in dagelijks perspectief***
J. Kuppens, E.J.A. Bervoets & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem & COT, Den Haag, 2010

32. ***Het integriteitsbeleid van de Nederlandse politie: wat er is en wat ertoe doet***
M.H.M. van Tankeren, Onderzoeksgroep Integriteit van Bestuur, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010
33. ***Civiele politie op vredesmissie. Uitzendervaringen van Nederlandse politie - functionarissen***
H. Sollie, Universiteit Twente, Enschede, 2010
34. ***Ten strijde tegen overlast. Jongerenoverlast op straat: is de Engelse aanpak geschikt voor Nederland?***
M.L. Koemans, Universiteit Leiden, 2010
35. ***Het districtelijk opsporingsproces; de black box geopend***
R.M. Kouwenhoven, R.J. Morée & P. van Beers, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2010
36. ***Balanceren tussen alert maken en onrust voorkomen. Publiekscommunicatie over seriële schokkende incidenten (casestudy Lelystad)***
A.J.E. van Hoek, m.m.v. P.F. van Soomeren, M.D. Abraham & J. de Kleuver, DSP-groep, Amsterdam, 2011
37. ***Sturing van blauw. Een onderzoek naar operationele sturing in de basispolitiezorg***
W. Landman, m.m.v. M. Malipaard, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2011
38. ***Onder het oppervlak. Een onderzoek naar ontwikkelingen en (a)select optreden rond preventief fouilleren***
J. Kuppens, B. Bremmers, E. van den Brink, K. Ammerlaan & H.B. Ferwerda, m.m.v. E.J. van der Torre, Bureau Beke, Arnhem/COT, Den Haag, 2011
39. ***Naar eigen inzicht? Een onderzoek naar beoordelingsruimte van en grenzen aan de identiteitscontrole***
J. Kuppens, B. Bremmers, K. Ammerlaan & E. van den Brink, Bureau Beke, Arnhem/COT, Den Haag, 2011
40. ***Toezicht op zedendelinquenten door de politie in samenwerking met de reclassering***
H.G. van de Bunt, N.L. Holvast & J. Plaisier, Erasmus Universiteit, Rotterdam/Impact R&D, Amsterdam, 2012
41. ***Daders over cameratoezicht***
H.G.A. van Schijndel, A. Schreijenberg, G.H.J. Homburg & S. Dekkers, Regioplan Beleidsonderzoek, Amsterdam, 2012
42. ***Aanspreken op straat. Het werk van de straatcoach in al zijn verschijnings - vormen***
L. Loef, K. Schaafsma & N. Hilhorst, DSP-groep, Amsterdam, 2012

43. ***De organisatie van de opsporing van cybercrime door de Nederlandse politie***
N. Struiksma, C.N.J. de Vey Mestdagh & H.B. Winter, Pro Facto, Groningen/ Kees de Vey Mestdagh, Groningen, 2012
44. ***Politie in de netwerksamenleving. De opbrengst van de politieke netwerkfunctie voor de kerntaken opsporing en handhaving openbare orde en de sturing hierop in de gebiedsgebonden politiezorg***
I. Helsloot, J. Groenendaal & E.C. Warners, Crisislab, Renswoude, 2012
45. ***Tegenspraak in de opsporing. Verslag van een onderzoek***
R. Salet & J.B. Terpstra, Radboud Universiteit Nijmegen, 2012
46. ***Tunnelvisie op tunnelvisie? Een verkennend en experimenteel onderzoek naar de besluitvorming door VKL-teams met betrekking tot het onderkennen van tunnelvisie en andere procesaspecten***
I. Helsloot, J. Groenendaal & B. van 't Padje, Crisislab, Renswoude, 2012
47. ***M.-waarde. Een onderzoek naar de bijdrage van Meld Misdaad Anoniem aan de politionele opsporing***
M.C. van Kuik, S. Boes, N. Kop, M. den Hengst-Bruggeling, T. van Ham & H. Ferwerda, Politieacademie, Apeldoorn/Bureau Beke, Arnhem, 2012
48. ***Seriebrandstichters. Een verkennend onderzoek naar daderkenmerken en delictpatronen***
Y. Schoenmakers, A. van Wijk & T. van Ham, Bureau Beke, Arnhem, 2012
49. ***Van wie is de straat? Methodiek en lessen voor de politie om ongrijpbare veiligheidsfenomenen grijpbaar te maken – op basis van vijf praktijkcases***
H. Ferwerda, T. van Ham, B. Bremmers, K. Tijhof & M. Grotens, Bureau Beke, Arnhem, 2013
50. ***Recherchesamenwerking in de Euregio Maas-Rijn. Knooppunten, knelpunten en kansen***
H. Nelen, M. Peters & M. Vanderhallen, Politieacademie, Apeldoorn/ Universiteit Maastricht, 2013
51. ***De operationele politiebriefting onderzocht. Een onderzoek naar de effectiviteit van de operationele politiebriefting***
A. Scholtens, J. Groenendaal & I. Helsloot, Crisislab, Renswoude 2013
- 51a. ***De operationele politiebriefting onderzocht (2). Een actie(vervolg) onderzoek om tot een effectievere politiebriefting te komen***
A. Scholtens, Crisislab, Renswoude 2015
52. ***Sociale media: factor van invloed op onrustsituaties?***
R.H. Johannink, I. Gorissen & N.K. van As, Politieacademie Apeldoorn/ VDMMP, Houten, 2013

53. ***De terugkeer van zedendelinquenten in de wijk***
C.E. Huls & J.G. Brouwer, Politieacademie, Apeldoorn/Rijksuniversiteit Groningen/Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid, Groningen, 2013
54. ***Van meld- naar aantoonplicht. Een onderzoek naar een systeem van digitale surveillance***
C. Veen & J.G. Brouwer, Politieacademie, Apeldoorn/Rijksuniversiteit Groningen, 2013
55. ***Heterdaadkracht in twee Haagse pilotgebieden***
B. van Dijk, J.B. Terpstra & P. Hulshof, Politieacademie, Apeldoorn/DSPgroep, Amsterdam, 2013
56. ***Inzet op Maat. Onderzoek naar kenmerken en mogelijkheden van duurzame inzetbaarheid van oudere medewerkers***
H. de Blouw, I.R. Kolkhuis Tanke & C.C. Sprenger, Politieacademie, Apeldoorn, 2013
57. ***Interventies in de opsporing. Impulsen in kwaliteit en effectiviteit van het opsporingsproces***
R.M. Kouwenhoven, R.J. Morée & P. van Beers, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2013
58. ***De plaats delict in beeld. Fotografie in de dagelijkse en gesimuleerde praktijk***
G. Vanderveen & J. Roosma, Instituut voor Strafrecht & Criminologie, Universiteit Leiden, 2013
59. ***Jeugdgroepen van toen. Een casusonderzoek naar de leden van drie criminele jeugdgroepen uit het einde van de vorige eeuw***
H. Ferwerda, B. Beke & E. Bervoets, Bureau Beke, Arnhem/Beke Advies, Arnhem/LokaleZaken, Rotterdam, 2013
60. ***Tussen hei en hoofdbureau. Leiderschapsontwikkeling bij de politie***
W. Landman, M. Brussen & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2013
61. ***Gemeentelijk blauw. Het dagelijks werk van gemeentelijke handhavers in beeld***
E. Bervoets, J. Bik & M. de Groot, LokaleZaken, Rotterdam, 2013
62. ***Excessief geweld op en om de voetbalvelden. Praktijkonderzoek naar omvang, ernst en aanpak van 'voetbalgeweld'***
P. Duijvestijn, B. van Dijk, P. van Egmond, M. de Groot, D. van Sommeren & A. Verwest, DSP-groep, Amsterdam, 2013

63. ***Beeld van gezag bij de politie. Maatschappelijke verbeelding en de impact van gezagsbeelden op burgers***
 H. de Mare, B. Mali, M. Bleecke & G. van den Brink, m.m.v. Motivation, Tilburg University, Stichting IVMV, Leiden, 2014
64. ***Informatiegestuurde dienders. Informatiesturing tussen theorie en praktijk***
 A. van Sluis, P. Siep, V. Bekkers, m.m.v. M. Thaens & G. Straten, Center for Public Innovation, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2014
65. ***Hard op weg. Onderzoek aanpak verkeersveelplegers***
 B. Bieleman, M. Boendermaker, R. Mennes & J. Snippe, Intraval, Groningen/Rotterdam, 2014
66. ***Tussen hulp en hype. De inzet van opsporingsberichtgeving in ontvoeringszaken***
 Y.M.M. Schoenmakers, J.V.O.R. Doekhie & J.C. Knotter, Yvette Schoenmakers Onderzoek en advies, Weesp, 2014
67. ***Nachtdienst bij de politie en verkeersveiligheid. Onderzoek naar ervaringen van politieagenten met verkeersonveiligheid in woon-werkverkeer na de nachtdienst***
 P. Boekhoorn, BBSO, Nijmegen, 2014
68. ***Buit van woninginbraak. Onderzoek onder inbrekers en helers***
 J. Snippe, M. Sijstra, R. Mennes & B. Bieleman, Intraval, Groningen/Rotterdam, 2014
69. ***Privaat blauw. Portiers, evenementbeveiligers en voetbalstewards op risicovolle locaties en tijdens risicovolle momenten***
 E. Bervoets & S. Eijgenraam, LokaleZaken, Rotterdam, 2014
70. ***Met grof geschut. Reconstructie van een moordonderzoek binnen de criminele woonwagenwereld***
 I. van Leiden, B. Bremmers & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2014
71. ***Met fluwelen handschoenen? Politie en de omgang met verwarde personen in Amsterdam***
 J. Kuppens, T. Appelman, T. van Ham & A. van Wijk, Bureau Beke, Arnhem, 2015
- 72a. ***Vermisten op de kaart. Aard en omvang van langdurige vermissingen***
 I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2015
73. ***Van intel tot operatie. De impact van veiligheidsanalisten bij de aanpak van misdaad***
 M. den Hengst, M. Bruinsma, Y. Schoenmakers, W. Niepce, Bureau Bruinsma, Tilburg, 2015

74. ***De bestuurlijke rapportage. Gezamenlijke inspanning in de aanpak van (georganiseerde) criminaliteit en overlast***
I. Gorissen, m.m.v. R.H. Johannink, PBLQ, Den Haag, 2015
75. ***De aangifte van delicten bij de multichannelstrategie van de politie***
P. Boekhoorn & J. Tolsma, Bureau Boekhoorn/Radboud Universiteit, Nijmegen, 2016
76. ***Die pakken we toch niet op? Afstemming tussen politie en Openbaar Ministerie in zaken van veelvoorkomende aangiftecriminaliteit***
R. Kouwenhoven & L. Kleijer-Kool, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2016
77. ***Het real-time informeren van noodhulpeenheden. Een onderzoek naar de RTI-functie om frontlijnpolitiefunctiefunctionarissen snel te voorzien van relevante informatie***
A. Scholtens, M. den Hengst & R. Waterreus, Crisislab, Renswoude/ Politieacademie, Apeldoorn, 2016
78. ***Hoe lang kun je 'schijt hebben'? Dertien desisters uit criminele jeugdgroepen aan het woord***
C.E. Hoogeveen, A.E. van Burik & B.J. de Jong, m.m.v. E.M. Klooster, Bureau Alpha, 's-Hertogenbosch/VanMontfoort, Woerden, 2016
79. ***Onbenutte kansen. Een onderzoek naar het gebruik van restinformatie in de opsporing***
A. van Wijk & L. Scholten, m.m.v. B. Bremmers, Bureau Beke, Arnhem, 2016
80. ***Verbale leugendetectie-wizards***
G. Bogaard & E.H. Meijer, Maastricht University, Maastricht, 2016
81. ***Mensenhandel in de prostitutie opsporen zonder aangifte? Een vervolgonderzoek om de doorzettingsmacht van de politie te verduidelijken***
M. Goderie, m.m.v. R. Kool, Goderie Onderzoek, Klarenbeek, 2016
82. ***De onvindbaren. Op zoek naar voortvluchtige veroordeelden in Nederland***
Y. Schoenmakers, I. de Groot, J. van Zanten, A. van Rooyen & J. Baars, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2017
83. ***Elke dump is een plaats delict. Dumping en lozing van synthetisch drugsafval: verschijningsvormen en politieaanpak***
Y. Schoenmakers, S. Mehlbaum, M. Everartz & C. Poelarends, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2016
- 83A. ***De Intelligence Paradox. Lessen uit de integrale pilot Analyse Synthetische Drugs in Oost-Nederland***
Y. Schoenmakers, S. Mehlbaum, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2019

84. ***Naar handhaafbare noodbevelen en noodverordeningen. Een analyse van het gemeentelijke noodrecht***
A.J. Wierenga, C. Post & J. Koornstra, Rijksuniversiteit Groningen, Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid, 2016
85. ***Vermisten op het spoor. Rechercheren naar langdurige vermissingen***
I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2017
86. ***De aard van het beestje. Kenmerken en achtergronden van dierenmis-handelaars***
A. van Wijk & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2017
87. ***Modus operandi van de recherche. De recherchepraktijk in moord- en verkrachtingszaken***
A. van Wijk, I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2017
88. ***Over grenzen in de sport. De rol van de politie in de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport in samenwerking met relevante partners***
A. van Wijk, M. Hardeman, L. Scholten & M. Olfers, Vrije Universiteit Amsterdam, Bureau Beke, Arnhem, 2017
89. ***Defensiehulp. Leergroene bijstand aan de politie bij handhaving van de rechtsorde***
E. Bervoets, m.m.v. S. Eijgenraam, T. Dijkhuizen & J. van de Werken, Bureau Bervoets, Amersfoort, 2017
90. ***Tussen onder en boven. Productie en distributie van softdrugs in Noord-Nederland***
J. Snippe, R. Mennes, M. Sijstra & B. Bieleman, Intraval, Groningen/Rotterdam, 2017
91. ***Vechten op afspraak. Inzicht in het fenomeen en input voor de ontwikkeling van een politiestrategie***
T. van Ham, L. Scholten, A. Lenders & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2018
92. ***Notoire straten. Over de lokale inbedding van georganiseerde criminaliteit***
S. Mehlbaum, Y. Schoenmakers & J. van Zanten, Mehlbaum Onderzoek, Amsterdam, 2018
- 92A. ***De wortel en de stok. Praktijklessen uit een gebiedsgerichte probleemaanpak van ondermijning***
S. Mehlbaum, Y. Schoenmakers, Mehlbaum Onderzoek, Amsterdam, 2019
93. ***Ondermijning door criminele ‘weldoeners’***
M. Bruinsma, R. Ceulen & T. Spapens, m.m.v. C. Deij, Tilburg University, Tilburg/Bureau Bruinsma, Tilburg, 2018

94. ***Kiezen voor politie. Een onderzoek onder mbo-studenten met een migratie - achtergrond in het veiligheidsdomein***
S. de Winter-Koçak, E. Klooster & M. Day, m.m.v. S. Mehlbaum, M. van Vugt & K. Leschonski, Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, 2018
95. ***Doe-het-zelf-surveillance. Een onderzoek naar de werking en effecten van WhatsApp-buurtgroepen***
S. Mehlbaum & R. van Steden, m.m.v. M. van Dijk, Vrije Universiteit Amsterdam, Mehlbaum Onderzoek, Amsterdam, 2018
96. ***Een klacht is een gratis advies***
G. Jacobs, T. Hak, G. Vanderveen, M. Flory, T. Thuis, S. Valkeman & M. Franken, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2018
97. ***Voortgezet crimineel handelen tijdens detentie: je gaat het pas zien als je het doorhebt***
A. Verwest, W. Buysse, P. van Egmond, D. Hofstra, DSP-groep, Amsterdam, 2019
98. ***Zorg voor kinderen bij aanhouding van ouders; Best practices uit binnen- en buitenland***
J. Reef, N. Ormskerk, Universiteit Leiden, 2019
99. ***Aankoopfraude uit het buitenland***
J. Jansen, S. Westers, S. Twickler, W. Stol, NHL Stenden Hogeschool / Politieacademie
100. ***Grijs vakmanschap? Taakgerelateerd ongeoorloofd handelen binnen de politie***
R.C. van Halderen (diss. Avans Hogeschool), 2019